

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้เกิดแนวคิด โดยได้ทำการศึกษาในหัวข้อต่อไปนี้

2.1 ยาเสพติด

- 2.1.1 ประวัติความเป็นมาของยาเสพติดในประเทศไทย
- 2.1.2 ความหมายของยาเสพติด
- 2.1.3 ประเภทของยาเสพติด
- 2.1.4 ผลกระทบของปัญหายาเสพติด
- 2.1.5 รูปแบบการค้ายาเสพติด
- 2.1.6 รูปแบบอิทธิพลที่มีผลกระทบต่อการปราบปรามยาเสพติด
- 2.1.7 การแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทย

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

- 2.2.1 การป้องกันยาเสพติด
 - 2.2.1.1 แนวคิดปรัชญาการป้องกัน
 - 2.2.1.2 แนวคิดการป้องกันยาเสพติด
 - 2.2.1.3 รูปแบบการป้องกันยาเสพติด
 - 2.2.1.4 มาตรการการป้องกันยาเสพติด
- 2.2.2 การปราบปรามยาเสพติด
 - 2.2.2.1 แนวคิดด้านการปราบปรามยาเสพติด
 - 2.2.2.2 ทฤษฎีอาชญาวิทยาเชิงสังคมวิทยา
 - 2.2.2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการทางสังคม
 - 2.2.2.4 ทฤษฎีอาชญาวิทยาเชิงนิเวศวิทยา
 - 2.2.2.5 แนวทางปฏิบัติในการปราบปรามยาเสพติด

2.3 การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติ

2.3.1 ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

2.3.3 ทฤษฎีระบบ

2.4 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ยาเสพติด

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของยาเสพติดในประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2544 : 21) มนุษย์เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ยาเสพติดชนิดแรกที่ถูกกักกันดี คือ ฝิ่น มนุษย์รู้จักปลูกพืชชนิดนี้มาหลายพันปี ยางฝิ่นนั้นได้ถูกนำมาใช้เป็นทั้งยารักษาโรคและใช้ในทางบันเทิง

ชาวอาหรับได้นำฝิ่นเข้าไปยังประเทศจีนเมื่อราวศตวรรษที่ 7 ต่อมาในศตวรรษที่ 17 ชาวเขาซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจีนได้รับเอาวิธีการเสพและปลูกฝิ่นไว้ ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เริ่มมีการติดต่อกับค้าขายทางเรือกับประเทศจีนเมื่อครั้งสมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา การค้าฝิ่นเริ่มแพร่หลายเข้ามาจ. สังคมไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาเริ่มปรากฏปัญหาการเสพฝิ่นอันเนื่องมาจากผู้เสพฝิ่นไม่เป็นอันทำมาหากิน ทหารไม่มีกำลังรบ ทำให้อาจพ่ายแพ้แก่ข้าศึกได้ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 จึงทรงบัญญัติบทลงโทษ ผู้กระทำความผิดเอาไว้ใน พระไอยการลักษณะโจรที่มีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า

มาตราหนึ่งผู้เสพฝิ่นกินฝิ่นขายฝิ่นนั้นให้ลงพระอาญาจหนักหนา ธิบราชบาทให้สิ้นเชิง ทะเวนบก 3 วัน ทะเวนเรือ 3 วัน ให้จำใส่คุกซึ่งไว้กักจะอดได้ ถ้าอดได้แล้วให้เรียกทานบนแก่ตัวญาติพี่น้องไว้แล้วจึงให้ปล่อยผู้สูบฝิ่นขายฝิ่นกินฝิ่นออกจากโทษ...

ต่อมาถึงยุครัตนโกสินทร์ปัญหาการเสพฝิ่นและการลักลอบค้าฝิ่นยังไม่ลดลง สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมีกฎหมายที่สำคัญ 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติห้ามไม่ให้ซื้อฝิ่น ขายฝิ่น สูบฝิ่น จ.ศ. 1173 (พ.ศ. 2354) พระราชกำหนดห้ามสูบฝิ่น จ.ศ. 1181 (พ.ศ. 2362) และประกาศเพิ่มเติมห้ามมิให้ลักจำหน่ายฝิ่นและสูบฝิ่น จ.ศ. 1182 (พ.ศ. 2363) ดังปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับบทลงโทษทางกฎหมายที่น่าสนใจหลายประการ เป็นต้นว่า

...แต่นี้สืบไปเมื่อน้ำ ห้ามอย่าให้ผู้ใดสูบฝิ่น กินฝิ่น ซื้อฝิ่น ขายฝิ่น และเป็นผู้ซื้อขายเป็นอันขาดทีเดียว ถ้ามีฟังจับได้และมีผู้ฟ้องร้อง พิจารณาเป็นสัจจะ ให้พระราชอาญาเขียน

3 ยก ทะเวนบก 3 วัน ทะเวนเรือ 3 วัน ธิบราชบาท บุตร ภรรยา และทรัพย์สิ่งของให้
สิ้นเชิง ให้ส่งไปตะพุ่นหญ้าช้าง ผู้รู้เห็นเป็นใจ มิได้เอาความมาว่ากล่าวให้ลงพระอาญา
เมียน 60 ที่

ต่อมารัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าอยู่หัวความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับ
จีนมีความเจริญรุ่งเรือง เริ่มมีชาวจีนอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารจำนวนมาก รวมทั้งได้มี
การนำเอาฝิ่นเข้ามาสูบและจำหน่ายในประเทศไทยแพร่หลายมากขึ้น พระองค์ทรงเล็งเห็นถึงโทษ
ภัยที่จะเกิดขึ้น ทรงออกพระราชบัญญัติเรื่องฝิ่นและสักเลข ค.ศ. 1186 ห้ามการค้าขายและการสูบ
ฝิ่น มีการกวาดล้างจับกุมโดยเคร่งครัด ทำให้การสูบฝิ่นต้องกระทำในลักษณะที่ซ่อนเร้น การนำเข้า
และการจำหน่ายฝิ่นต้องกระทำในลักษณะที่แอบแฝง ในขณะที่ฝิ่นหายาก ทำให้ราคาเริ่มสูงขึ้น
เกิดมีการชั่งสุ่มกำลังสมาชิกสมาคมฮังยี่ไว้ตามหัวเมืองชายทะเล เพื่อทำหน้าที่คอยรับฝิ่นจากเรือ
สำเภานำมาจากประเทศจีน จากนั้นก็จะชุกซ่อนปะปนกับสินค้าอื่น ๆ เพื่อนำไปเก็บรักษาไว้ตาม
กงสีใหญ่สำหรับจัดจำหน่ายต่อไป เมื่อทางการดำเนินการปราบปรามอย่างหนัก ทำให้กลุ่มฮังยี่
กระจัดกระจายกันหลบหนี นำไปสู่การแตกตัวของกลุ่มฮังยี่ขึ้นหลายกลุ่มหลายพวกหลายพื้นที่
ถึงแม้จะมีการห้ามการซื้อขายและสูบฝิ่น แต่ก็ยังไม่สามารถยุติการลักลอบการค้าฝิ่นได้ เพื่อเป็น
การควบคุมฝิ่น ป้องกันผู้เสพยาฝิ่นรายใหญ่ หลีกเลี่ยงการต่อสู้กับพวกฮังยี่ ป้องกันเงินตราหลังไหล
ออกนอกประเทศ และเก็บภาษีฝิ่นหารายได้ให้แก่รัฐ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
เปลี่ยนนโยบายใหม่อนุญาตให้มีระบบเจ้าภาษีฝิ่น ให้คนจีนเท่านั้นที่สูบฝิ่นได้ ส่วนคนไทยห้าม
เด็ดขาด ทั้งนี้เพราะได้มีพระราชบัญญัติโปรดเกล้าฯ ให้จับคนไทยสูบฝิ่นขายฝิ่น พิจารณาเป็น
สังลงอาญาสักหน้า เมียน จำคุก จ.ศ. 1215 นอกจากนั้น ความกดดันทางการเมืองระหว่างประเทศ
ส่งผลกระทบให้มีการตกลงสนธิสัญญากับอังกฤษ (The Bowring Treaty, 1855) ประเทศไทยต้อง
ยอมให้อังกฤษนำฝิ่นเข้ามาขายกับเจ้าภาษีโดยไม่มีข้อจำกัด มีการจัดตั้งภาษีฝิ่นโดยนายภาษีเป็น
ผู้ดำเนินการ ความซับซ้อนของการค้าฝิ่นเกือบได้เป็นภาระหนักของการปราบปรามตลอดเวลา

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเล็งเห็นถึงภัยอันตรายของ
ปัญหาฝิ่น และมีพระราชประสงค์ให้มีการเลิกสูบฝิ่นภายในประเทศแบบอย่างค่อยเป็นค่อยไป
ในขณะที่ภาษีฝิ่นเป็นรายได้ประมาณหนึ่งในห้าของรายได้ทั้งหมดของประเทศ การค้าฝิ่นของรัฐจึง
มีมาอย่างต่อเนื่อง แต่ต่อมาภายหลัง เกิดปัญหาการลักลอบค้าฝิ่นเถื่อนอย่างรุนแรงมากขึ้น ทำให้
เจ้าภาษีผูกขาดฝิ่นขาดทุน ไม่มีใครกล้าเป็นเจ้าภาษี ส่งผลให้รายได้ของรัฐพลอยลดลงไปด้วย
ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติภาษีฝิ่น พ.ศ. 2414 โดยการปรับเปลี่ยนนโยบายให้รัฐเป็นเจ้าของโดย
ไม่อาศัยการประมูลผูกขาดจากเจ้าภาษี รัฐได้เข้าควบคุมการจำหน่าย รวมทั้งการเสพยาฝิ่นด้วยมี

การออกใบอนุญาตให้แก่ห้างร้านที่จำหน่ายฝิ่นให้แก่ผู้เสพ และเมื่อ พ.ศ. 2449 ได้มีการจัดตั้งกรมฝิ่นหลวงขึ้น ในเวลาต่อมา การลักลอบจัดจำหน่ายฝิ่นได้พลิกแพลงรูปแบบไปจากเดิมโดยการผ่านทางยารักษาโรคซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า "ยาอี" รวมทั้งเริ่มปรากฏการใช้มอร์ฟีน ซึ่งนำเข้ามาในประเทศ

จนกระทั่ง พ.ศ. 2451 รัฐบาลได้ประกาศห้ามนำยามอร์ฟีนเข้ามาในประเทศ และใน พ.ศ. 2456 รัฐบาลได้จัดตั้งโรงงานต้มและบรรจุฝิ่น ต่อเมื่อ พ.ศ. 2452 ประเทศต่าง ๆ จำนวน 13 ประเทศได้ริเริ่มความพยายามในการควบคุมปัญหาฝิ่นในรูปของการประชุมระหว่างประเทศ เรียกว่า (International Opium Commission 1909 ที่นครเซี่ยงไฮ้ The Shanghai Conference) เพื่อประเมินสถานการณ์ทางการค้าและการใช้ฝิ่นในประเทศต่าง ๆ และประเทศไทยได้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ด้วย คณะผู้แทนของไทยได้รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า ประเทศไทยมีการปลูกฝิ่นในพื้นที่ภาคเหนือเล็กน้อยสำหรับใช้ในชุมชนผู้ผลิตเอง ปริมาณผลผลิตที่ได้มีน้อยมาก ประเทศไทยจึงมิได้อยู่ในฐานะผู้ผลิตฝิ่น ฝิ่นที่ใช้ในประเทศไทยนั้นส่งมาจากประเทศอินเดียและจีน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2455 ได้มีการประชุมระหว่างประเทศที่กรุงเฮก (Hague Convention) เพื่อควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ มีการลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องฝิ่น โดยมีองค์การสันนิบาตชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการประสาน ให้มีการปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าว และประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญานี้ในวันที่ 1 ธันวาคม 2457 และได้มีการรับรองสัญญาสันติภาพเมืองเวซายส์ ข้อ 295 เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2462 ซึ่งเป็นสัญญาที่มุ่งหมายในด้านการปราบปรามยาเสพติด

ต่อมา รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดจำนวน 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติมอร์ฟีนและโคเคอิน พุทธศักราช 2456 พระราชบัญญัติฝิ่น พุทธศักราช 2464 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2465 เนื่องจากในตอนนั้นมีทั้งฝิ่น อนุพันธ์ฝิ่น ใบโคคาและเกลือที่ประกอบขึ้นจากใบโคคา

ต่อมา รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการบังคับให้ร้านฝิ่นนำฝิ่นมาขายคืนแก่เจ้าพนักงานเป็นจำนวนร้อยละ 40 - 60 ของเนื้อฝิ่นที่มีอยู่ และเริ่มจัดเป็นร้านรัฐบาลในกรุงเทพมหานครและบางมณฑล

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลปัญหายาเสพติดเริ่มมีความหลากหลายและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยใน พ.ศ. 2477 ได้มีการออกพระราชบัญญัติกัญชา พุทธศักราช 2477 และใน พ.ศ. 2486 ได้มีการออกพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พุทธศักราช 2486 ต่อมา ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เริ่มมีการนำแอมเฟตามีนมาใช้ในการบำบัดรักษาโรคตามร้านขายยาในประเทศไทย ต่อมาเกิดการแพร่ระบาดของแอมเฟตามีนที่มีตราเป็นรูปหัวม้ามากถูก

จึงได้มีการควบคุมให้เป็นยาอันตรายภายใต้พระราชบัญญัติการขายยา พุทธศักราช 2493 ในปี พ.ศ. 2496 องค์การสหประชาชาติได้มีความพยายามอย่างมากในการที่จะจำกัดขอบเขตของการผลิตฝิ่น เพื่อให้มีไว้ใช้เฉพาะในวงการแพทย์และวิทยาศาสตร์เท่านั้น มีการจัดสรรโควตาของประเทศผู้ผลิตและประเทศผู้ซื้อ มีการกำหนดระเบียบการตรวจสอบระหว่างประเทศ พ.ศ. 2498 รัฐบาลมีนโยบายให้เลิกการสูบและจำหน่ายฝิ่นตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2499 แต่กระทรวงการคลังเห็นว่ารัฐจะขาดรายได้ของแผ่นดินลงไปมาก จึงขอเลื่อนเป็นให้เลิกฝิ่นเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2499

เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองประเทศ และต่อมาได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 37 ให้เลิกการเสพฝิ่นและจำหน่ายฝิ่นทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2502 เป็นต้นไป ยุบเลิกร้านจำหน่ายฝิ่น ผู้เสพฝิ่นต้องขึ้นทะเบียนขออนุญาต และผู้ติดฝิ่นต้องเข้ารับการบำบัดรักษา ในช่วงนี้ ได้มีการใช้อำนาจฝ่ายบริหารลงโทษผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 โดยเฉพาะมาตรา 17 ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีสั่งการลงโทษได้อย่างเด็ดขาดและกว้างขวางโดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาของศาลสถิตยุติธรรม ได้มีคำสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดถึงชั้นประหารชีวิต 5 คน ลงโทษจำคุก 12 คน หลังจากที่มีการเสพฝิ่นและจำหน่ายฝิ่นเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2502 เริ่มปรากฏการณ์แพร่ระบาดของเฮโรอีนเบอร์ 3 เข้ามาแทนที่ จนกระทั่งหลังจากนั้นอีก 4 - 5 ปี เฮโรอีนเบอร์ 4 หรือที่เรียกกันว่า ผงขาวก็แพร่ระบาดตามมา พ.ศ. 2503 รัฐบาลไทยได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมประเทศสมาชิกขององค์การตำรวจสากลว่าด้วยปัญหาการควบคุมยาเสพติดให้โทษที่เมืองลอสแอนเจลิส ประเทศปากีสถาน โดยที่ประชุมได้มีมติให้ประเทศสมาชิกจัดตั้งสำนักงานกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษขึ้น ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยนั้น ปรากฏว่า พ.ศ. 2504 รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ (ก.ป.ส.) โดยประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน ปราบปราม และบำบัดรักษา มีอธิบดีกรมตำรวจเป็นประธานกรรมการ มีหน้าที่ดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษโดยเฉพาะ ทำการสืบสวนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้า ยาเสพติดระหว่างประเทศตามข้อตกลงขององค์การสหประชาชาติหรือตามที่องค์การตำรวจสากลหรือต่างประเทศขอความร่วมมือ

จากพัฒนาการความเป็นมาของประวัติยาเสพติดและมาตรการการป้องกันและปราบปรามตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า ยาเสพติดนับวันจะมีการแพร่ระบาดมากขึ้นจึงเป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคนต้องช่วยกัน เพื่อความมั่นคงของชาติและร่วมกันป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดสืบต่อไป

2.1.2 ความหมายของยาเสพติด

ยาเสพติดมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายอาชีพ ดังนั้นจึงมีทัศนคติความหมายของคำว่า ยาเสพติดหลายรูปแบบ ตามความเกี่ยวข้องของยาเสพติดที่มีต่อวิชาชีพของบุคคลนั้น ๆ ดังนี้

1. จะต้องเป็นยาใช้แล้วเกิดติดทางใจ (Psychic หรือ Psychological Dependence) เป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดของยาเสพติด คือ เมื่อใช้แล้วจะพยายามชวนชวายให้ได้ยานั้นมา มีความคิดถึงจรดจ่อต่อยานั้น ทำให้ต้องหวนกลับไปใช้ใหม่อีก ถ้อยานั้นเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติ

2. มีอาการติดทางกาย (Physiological or Physical Dependence) มีการติดยาเกิดขึ้น คือ ต้องเพิ่มขนาดของการใช้ทุกที ลักษณะอันนี้ไม่จำเป็นต้องพบในยาเสพติดทุกตัวไป บางตัวไม่มีผลในลักษณะนี้ การเพิ่มของยาที่มีขีดจำกัดด้วย แม้แต่เฮโรอีนซึ่งเคยมีรายงานว่าขนาดใช้สูงสุดในประเทศไทยสูงถึง 1,400 มิลลิกรัมต่อวัน ซึ่งผู้ใช้ก็ไม่ได้ตายทันที ยกเว้นในระยะเวลาที่เพิ่มขนาดการใช้ อย่างกะทันหัน การติดยานี้เป็นภาวะทางสรีรวิทยาที่ร่างกายต้องได้ยานั้นมาเพื่อไม่ให้เกิดอาการอดยา เมื่อก่อนนี้เราเชื่อว่าเป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญที่สุดของการติดยาที่แท้จริง แต่ในปัจจุบันนี้เป็นที่รู้กันว่าควรติดยาที่ร้ายแรงบางอย่าง เช่น พวกโคเคอีนนั้น อาจไม่เกี่ยวข้องกับการติดทางกายเลย

3. ต้องมีอาการถอนยา (Withdrawal or Abstinence Syndrome) คือ อาการทรมานทางกายและใจเมื่อปราศจากยาที่ติดนั้น อาการถอนยานี้เป็นดัชนีอย่างหนึ่งที่สามารถชี้บอกได้ว่าเยาวชนติดยาเสพติดแล้วหรือไม่

4. เป็นพิษเป็นภัยต่อร่างกายและจิตใจของผู้ติดยา สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้เกี่ยวข้องและต่อครอบครัว เกิดปัญหาในด้านสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งความมั่นคงของประเทศชาติ

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2531 : 26) ได้กล่าวถึงความหมายตามกฎหมายที่ระบุไว้ คือ ยาเสพติดให้โทษ ซึ่งหมายถึง สารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง ยาเสพติดจะรวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ และสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

โดยสรุป ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์ธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยการกิน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้ว จะทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเรื่อย ๆ มีอาการอยากยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง โดยสุขภาพทั่วไปจะทรุดโทรม

2.1.3 ประเภทของยาเสพติด

ยาเสพติดให้โทษมีลักษณะแตกต่างกันไป แต่มีหลักการของยาเสพติดที่มีลักษณะสำคัญ ดังนี้ คือ (จํารูญ ยาสมุท. 2521 : 12)

ก. จะต้องเป็นยาที่ใช้แล้วเกิดการติดทางใจ มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญที่สุดของยาเสพติดคือ เมื่อใช้แล้วจะพยายามขวนขวายให้ได้ยานั้นมา มีความคิดถึงจดจ่อต่อยานั้น ทำให้ต้องหันกลับไปใช้อีก ต้อยานั้นเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างปกติ

ข. มีอาการติดทางกาย มีการติดยาเกิดขึ้น คือ ต้องเพิ่มขนาดยาของกวางใช้ทุกครั้ง

ค. ต้องมีการถอนยา คือ การทรมานทางกายและใจเมื่อเลิกใช้ยา

ง. เป็นพิษเป็นภัยต่อร่างกายและจิตใจของผู้ติดยา เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้เกี่ยวข้องต่อครอบครัว เกิดปัญหาในด้านสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งความมั่นคงของประเทศ การแบ่งประเภทของยาเสพติดกระทำได้นหลายวิธี แต่ที่นิยมกันมากมี 2 วิธี คือ

1. แบ่งตามแหล่งที่เกิด แบ่งออกได้เป็น

1.1 ยาเสพติดธรรมชาติ เป็นสารที่กลั่น หรือสกัดได้จากพืชบางชนิดโดยตรง เช่น ฝิ่น โคคาอิน กัญชา รวมทั้งการนำสารจากพืชเหล่านั้นมาปรับปรุงเป็นอย่างอื่นโดยกรรมวิธีทางเคมี เช่น มอร์ฟีน เฮโรอีน ซึ่งทำมาจากฝิ่น เป็นต้น

1.2 ยาเสพติดสังเคราะห์ เป็นสารที่ผลิตขึ้นในห้องปฏิบัติการด้วยกรรมวิธีเคตามีนมาใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติได้ โดยสารที่ผลิตขึ้นในห้องปฏิบัติการด้วยกรรมวิธีเคมีนำมาใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติได้ โดยสารที่สังเคราะห์ขึ้นมานั้น ออกฤทธิ์เหมือนยาเสพติดธรรมชาติ เช่น เฟนิดีน ไฟเซปโดน เมธาโดน เป็นต้น

2. แบ่งตามฤทธิ์ของยาที่มีผลต่อร่างกายมนุษย์ แบ่งออกได้เป็น

2.1 ออกฤทธิ์กดประสาท ได้แก่ ยาที่ออกฤทธิ์ทางกดประสาทเมื่อเสพ แล้วทำให้คลายความทรมาน ช่วยบรรเทาความเจ็บปวดทางร่างกาย บรรเทาความวุ่นทางจิตใจ ทางอารมณ์ ช่วยคลายความหมกมุ่น ทำให้เกิดความสุข เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน เฮโคบาร์บิทัล เป็นต้น

2.2 ออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท ได้แก่ ยาเสพติดที่ออกฤทธิ์ในทางกระตุ้นเร่งเร้าประสาท และสมอง ในขณะที่ยาออกฤทธิ์ทำให้ผู้เสพเพิ่มพูนความสามารถชั่วระยะเวลาหนึ่งช่วยเพิ่มความมั่นใจใจตนเอง ทำให้เกิดความสุข จิตใจปลอดโปร่ง เช่น โคเคอีน คาเฟอีน เป็นต้น

2.3 ออกฤทธิ์หลอนประสาท ได้แก่ ยาที่ทำให้ประสาทสัมผัสสูญเสียสมรรถภาพเกิดความรู้สึกในทางสัมผัสประสาทโดยไม่มีสิ่งเกิดขึ้นจริง เช่น เห็นภาพหลอน ได้ยินเสียงทั้ง ๆ ที่ไม่มีเสียง คิดว่าตนเป็นผู้วิเศษ เหาะเหิน เดินอากาศได้ เช่น แอลเอสดี ดีเอ็มที เป็นต้น

2.4 ออกฤทธิ์ผสมผสานกัน โดยออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทผสมกันไป อาจออกฤทธิ์กดประสาท กระตุ้นประสาท หรือหลอนประสาทพร้อมกัน เช่น เมื่อเสพในจำนวนน้อยจะกดประสาท อยู่ชั่วระยะหนึ่ง เมื่อเสพมากขึ้นจะกลายเป็นพิษหลอนประสาทต่อไปได้

นอกจากนี้ สุพัฒน์ วีระเวชเจริญชัย (2532 : 18) กล่าวว่า ยาเสพติดมีมากกว่า 100 ชนิด สามารถจัดแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ นอกจากการแบ่งตามการออกฤทธิ์แล้ว ยังแบ่งตามแหล่งที่มา แบ่งตามกฎหมาย แบ่งตามองค์การอนามัยโลก ดังกล่าวรายละเอียดได้ดังนี้

1. แบ่งตามวิธีออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลางดังกล่าวไว้ข้างต้น ยาเสพติดมีคุณสมบัติสำคัญ คือ สามารถออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งในการนี้สามารถแบ่งยาเสพติดออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1.1 ประเภทกดประสาท เช่น กลุ่มฝิ่น มอร์ฟีน โคเคอีน เฮโรอีน ฯลฯ ยาระงับประสาท ยานอนหลับ (เซโคบาร์บิทัล อะโนบาร์บิทัล ฯลฯ) ยากลุ่มประสาท (เมโปรมาเมต ไดอะซีแพม ฯลฯ) สารระเหย (ทินเนอร์ กาว น้ำมันเบนซิล ฯลฯ) เครื่องดื่มมีนเมา (เหล้า เบียร์ วิสกี้)

1.2 ประเภทกระตุ้นประสาท เช่น แอมเฟตามีน พืชกระท่อม โคเคน

1.3 ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี ดีเอ็มที เห็ดขี้ควาย

1.4 ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน อาจมีผลกระตุ้นและหลอนประสาทรวมกัน เช่น กัญชา

2. แบ่งตามแหล่งที่มา

2.1 ประเภทที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน พืชกระท่อม กัญชา

2.2 ประเภทที่ได้จากสังเคราะห์หรือกึ่งสังเคราะห์ เช่น เฮโรอีน เซโคบาร์บิทัล ยาบ้า หรือ แอมเฟตามีน

3. แบ่งตามกฎหมาย แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 ประเภทไม่มีกฎหมายควบคุม เช่น เหล้า กาแฟ ยาแก้ปวด

3.2 ประเภทที่กฎหมายควบคุม เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน พืชกระท่อม เซโคบาร์บิทัล ยาบ้า หรือ แอมเฟตามีน กัญชา ยาแก้ไอ น้ำดำ สารระเหย ฯลฯ

4. แบ่งตามองค์การอนามัยโลก

เนื่องจากปัญหายาเสพติดมีได้เกิดขึ้นกับประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่ได้เกิดขึ้นเกือบทุกประเทศทั่วโลก ในกรณีนี้ องค์การอนามัยโลกได้ตระหนักถึงปัญหาเสพติดที่มีต่อสุขภาพของประชากรโลก การรณรงค์เพื่อป้องกันยาเสพติดจึงเป็นโครงการหนึ่งขององค์การนี้ด้วย โดยองค์การอนามัยโลก ได้แบ่งยาเสพติดออกเป็น 9 ประเภท คือ

4.1 ประเภทฝิ่น หรือ มอร์ฟีน รวมทั้งที่มีฤทธิ์คล้ายมอร์ฟีน เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน เพอิดีน

4.2 ประเภทบาร์บิตูเรต รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์ทำนองเดียวกัน เช่น เซโคบาร์บิตาล

4.3 ประเภทแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า เบียร์ วิสกี้

4.4 ประเภทแอมเฟตามีน เช่น แอมเฟตามีน เดทแอมเฟตามีน

4.5 ประเภทโคเคน เช่น โบโคคา

4.6 ประเภทกัญชา เช่น ยอดช่อดอกกัญชาตัวเมีย

4.7 ประเภท knt เช่น โบ khat โบกระท่อม

4.8 ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี ดีเอ็นที แมสตาลิน ล้าโง เมล็ดมอร์นิงกลอสตี ยาแก้ปวด ฯลฯ

2.1.4 ผลกระทบของปัญหาเสพติด

ปัจจุบัน ปัญหาเสพติดนับวันจะแพร่ขยายและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการเพิ่มปริมาณผู้เสพหรือการลักลอบค้ายาเสพติด ปัญหาที่เกิดจากยาเสพติดก่อให้เกิดผลเสียมากมายมหาศาลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. **ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ** ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมากทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งต่อตัวผู้เสพเองและต่อประเทศชาติ โดยเฉพาะในส่วนของรัฐบาลที่จะต้องสูญเสียงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานป้องกันและปราบปราม รวมทั้งบำบัดรักษาปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก แทนที่จะนำงบประมาณเหล่านี้ไปเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น

2. **ผลกระทบต่อสังคม** ยาเสพติดเป็นสิ่งชักนำให้มนุษย์ในสังคมเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางลบ ทั้งปัญหาอาชญากรรม โสเภณี การว่างงาน ล้วนแต่มีสาเหตุจากยาเสพติด จึงนับเป็นตัวทำลายความสงบสุข และระเบียบแบบแผน ประเพณีอันดีงามของสังคม รวมทั้งทำลายความมั่นคงของประเทศอีกด้วย

2.1.5 รูปแบบการค้ายาเสพติดในประเทศไทย

จากเอกสารประกอบการประชุมเกี่ยวกับสถานการณ์การค้ายาเสพติดของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2540 : 20) พบว่า กลุ่มการค้ายาเสพติดมีกระบวนการในลักษณะเป็นการส่งรู้ความลับเฉพาะในกลุ่มเดียวกัน มีตลาดรองรับทั้งภายในและภายนอกประเทศ แต่เฉพาะในส่วนของการค้ายาบ้ามีกลุ่มลูกค้าที่เป็นคนไทยเป็นเป้าหมายหลักและมีการซื้อขายกันมากที่สุดในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังได้จัดรูปแบบโครงสร้างของกลุ่มผู้ค้าและวิธีการค้ายาเสพติดไว้ดังนี้

โครงสร้างการค้ายาเสพติด สามารถจัดรูปแบบได้ดังนี้

1. กลุ่มผู้ผลิต เป็นกระบวนการหนึ่งของการค้ายาเสพติด ซึ่งจัดเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่สุดในด้านการผลิตและเป็นสาเหตุสำคัญของการแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบัน
2. กลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ ขึ้นอยู่กับปริมาณการซื้อขายยาเสพติดเป็นหลัก เช่น การค้าขายยาบ้า ที่จัดเป็นกลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ ต้องมีจำนวน 100,000 เม็ดขึ้นไป โดยไม่จำเป็นว่าจะมีแหล่งผลิตเป็นของตนเองหรือไม่
3. กลุ่มผู้ค้าระดับกลาง คือ กลุ่มที่มีความสามารถที่จะซื้อขายยาเสพติดในระดับปานกลาง เช่น ถ้าเป็นยาบ้าจะซื้อขายในปริมาณ 10,000 เม็ดขึ้นไป
4. กลุ่มผู้ค้ารายย่อย คือ กลุ่มผู้ค้าส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพรับจ้างมีรายได้น้อยมีที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ มีลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นชุมชนแออัดหรือห้องแถว ผู้ค้ารายย่อยส่วนใหญ่เสพยาเสพติดก่อนเข้ามาทำการค้า ดังนั้นเหตุผลสำคัญที่ผู้ค้ารายย่อยเข้ามาทำการค้ายาเสพติด คือ ต้องการเงินมาเพื่อซื้อยาได้เสพ
5. ผู้เสพ คือ กลุ่มบุคคลที่อยู่ฐานล่างสุดของการค้ายาเสพติด และเป็นส่วนฐานที่สำคัญที่ทำให้โครงสร้างการค้าทุกกลุ่มอยู่ได้

วิธีการค้ายาเสพติด หลักนิยมของผู้ค้ายาเสพติดมักไม่มีรูปแบบตายตัวมักขึ้นอยู่กับประสบการณ์หรือความเคยชินของแต่ละกลุ่ม สิ่งสำคัญของการกำหนดรูปแบบการค้าขึ้นอยู่กับ การผูกพันเป็นส่วนตัวหรือการเป็นเครือข่ายที่มีการซื้อขายกันเป็นประจำ หรือไม่ลักษณะการติดต่อซื้อขายของกลุ่มการค้ายาบ้าที่ได้ติดตามในบางกลุ่มได้มีการเคลื่อนไหวที่พอจะมองเห็นได้เป็นขั้น ๆ มีดังต่อไปนี้

1. การติดต่อซื้อขายยาเสพติดระหว่างกลุ่มผู้ค้า ในขั้นตอนนั้นนับเป็นขั้นแรกของการพบปะระหว่างผู้ต้องการซื้อกับผู้ต้องการขาย หากการติดต่อดังกล่าวเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินการร่วมกันเป็นประจำ การติดต่อซื้อขายในครั้งต่อ ๆ ไปไม่ค่อยจะมีปัญหาแต่ประการใด แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

เครดิตของการค้าในช่วงที่ผ่านมาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญด้วย การค้าในเงื่อนไขนี้มักมีเวลาการค้าเนือการอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นงวดประจำ โดยตัวแทนของผู้ขายอาจเดินทางไปยังสาขาประจำพื้นที่ต่าง ๆ หากเป็นการติดต่อการค้าขายในครั้งแรก ๆ การเจรจาระหว่างกันทำด้วยความพิถีพิถันในเรื่องต่าง ๆ ทุกเรื่อง ทั้งในเรื่องการจ่ายเงิน การส่งของ สถานที่ติดต่อ ฯลฯ ในการเจรจาดังกล่าว มักจะดูที่คุณภาพของเมล็ดยาเป็นสำคัญ ซึ่งในหลายกรณีติดต่ออาจมีการทดสอบคุณภาพโดยการทดลองเสพดูก่อนก็เป็นได้

2. การจัดหายาเสพติดหรือรวบรวมเพื่อเตรียมส่งให้กับผู้ซื้อ ลักษณะการจัดหาเสพติดหรือรวบรวมมีแนวทางการดำเนินการในหลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ ถ้าเป็นกลุ่มการค้าที่มีแหล่งผลิตของตัวเอง จะใช้ยาเสพติดของตนซึ่งจะมีสถานที่ซุกซ่อนแยกต่างหากไปจากแหล่งผลิต อาจอยู่ในพื้นที่จังหวัดตัวเองหรือคนละจังหวัดก็ได้ การจัดหาเสพติดของกลุ่มเหล่านี้จะไม่มีปัญหาในการรวบรวม บางกลุ่มที่ไม่มีแหล่งผลิตมักจะพบวิธีการรวบรวมยาเสพติดจากหลายเจ้าของ เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการ

3. การจ่ายเงิน มีหลายวิธีการขึ้นอยู่กับความไว้วางใจระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย หากเป็นการซื้อขายกันประจำมักจะมีการให้เครดิตล่วงหน้า โดยผู้ขายสามารถให้ยาเสพติดแก่ผู้ซื้อได้ก่อนแล้วจึงชำระเงินในภายหลัง ซึ่งกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มการค้ารายใหญ่มักใช้วิธีนี้ แต่หากเป็นการซื้อขายในครั้งแรก ๆ ยังไม่มีความไว้วางใจกันมากนัก วิธีการชำระเงินมักใช้กรรมวิธีมัดจำไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะขึ้นอยู่กับตกลงในแต่ละครั้ง นอกจากนั้นการชำระเงินโดยทั่วไปมักใช้เงินสดก่อนที่จะฝากเข้าบัญชีของผู้ขาย

4. การส่งมอบยาเสพติด ซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่มีความเสี่ยงมากที่สุด ผู้ค้าเสี่ยงจะต้องมีการรักษาความลับและปกปิดพฤติกรรมให้มากที่สุด ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการของนักค้าในแต่ละกลุ่ม ซึ่งการค้าในแต่ละระดับมีความแตกต่างกัน ดังนี้

ก. วิธีการค้าส่งรายใหญ่ ผู้ค้าส่งจะมีปริมาณยาเสพติด เช่น ถ้าเป็นยาบ้าจะประมาณ 1,000-5,000 กูง) จากการรับยามาจากผู้ผลิต แล้วจะทำการผ่านยาเสพติดไปยังผู้ค้าส่งรายกลางอย่างรวดเร็ว โดยทั่วไปผู้ค้าส่งรายใหญ่แต่ละรายจะมีลูกค้าส่งยาบ้าประมาณ 5 - 10 ราย ปริมาณการส่งของให้กับผู้ค้าแต่ละราย โดยเฉลี่ยครั้งละ 1,000 กูง สำหรับวิธีการรับซื้อยาบ้าและส่งยาบ้าจะค่อนข้างแตกต่างกันบ้าง กล่าวคือ ผู้ผลิตจะนำยาบ้ามาส่งให้ถึงจุดส่งสินค้า ซึ่งส่วนมากจะเป็นพื้นที่ของผู้ค้าส่ง การชำระเงินค้ายาเสพติดทำขึ้นในภายหลัง ซึ่งพบการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร และผู้ค้าส่งนำเงินสดไปให้โดยตรง ส่วนอีกประการหนึ่ง ที่ผู้ค้าส่งรายใหญ่ส่งยาเสพติดให้กับผู้ค้าส่งรายกลาง จะพบได้ใน 2 วิธีการด้วยกัน คือ นัดหมายให้ผู้รับยาเสพติดมา

รับยาเสพติดในพื้นที่ของผู้ค้าส่งรายใหญ่ และผู้ค้าส่งใหญ่ส่งยาเสพติดภายนอกพื้นที่ตามที่ได้ตกลงกัน ซึ่งทั้งสองกรณีทำการชำระเงินด้วยเงินสดหรือเครดิตตามความสัมพันธ์ระหว่างกัน และวิธีการส่งยาเสพติดภายนอกพื้นที่ของผู้ค้าส่งรายใหญ่ มีการพบการว่าจ้างอดีตมือปืน นักเลง หรือ อาชญากรให้ส่งยาเสพติด โดยที่กลุ่มพวกนี้จะมีเงินจากการคิดเป็นจำนวนปริมาณยาเสพติดที่ส่งแล้วแต่ระยะทางและพื้นที่ โดยเฉลี่ยค่าจ้างประมาณ 500 - 1,000 บาท ต่อยาเสพติดหนึ่งถุงพื้นที่และจำนวนผู้ส่งรายใหญ่ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. พื้นที่ค้าส่งเป็นพื้นที่เดียวกับพื้นที่ผลิต
2. เป็นพื้นที่ที่ไม่มีการผลิตแต่มีลักษณะเป็นตลาดกลางก่อนที่จะส่งให้ตัวแทนจำหน่ายในแต่ละพื้นที่จะมีจำนวนผู้ค้าส่งหลายกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่ พื้นที่ที่พบเห็นมีพฤติกรรมการค้ายาเสพติดโดยการค้าส่งรายใหญ่ ๆ มีหลายพื้นที่ ได้แก่

1) อำเภอเขาย้อย	จังหวัดเพชรบุรี
2) อำเภอเมือง	จังหวัดนครปฐม
3) อำเภอเมือง อำเภอดำเนินสะดวก	จังหวัดราชบุรี
4) อำเภอทับสะแก	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
5) อำเภอห้วยสัก	จังหวัดเพชรบูรณ์
6) อำเภอคอนสาร	จังหวัดชัยภูมิ
7) อำเภอพล อำเภอชุมแพ	จังหวัดขอนแก่น
8) อำเภอโคกสำโรง	จังหวัดลพบุรี

นอกจากพื้นที่ดังกล่าวแล้ว ยังมีพื้นที่อีกหลายพื้นที่ที่มีการค้ายาเสพติดระดับรองลงไปอีกเป็นจำนวนมากในทุกภาคของประเทศ ซึ่งมีข้อสังเกตที่ควรระพิจูรณาก็คือ กลุ่มการค้ายาเสพติดระดับต่าง ๆ มักมีความเชื่อมโยงถึงกันทั้งสิ้น รวมแล้วมากกว่า 15 จังหวัด แต่ทั้งนี้ไม่ใช่ว่าทุกจังหวัดจะเชื่อมโยงถึงกันไปหมด แต่เป็นไปในรูปจังหวัดหนึ่งเชื่อมโยงกับอีกหลายจังหวัด แต่จากการประเมินข่าวสารพบว่า ภาคกลางและภาคใต้ มีการค้าที่เชื่อมโยงกันมากกว่าภาคอื่นที่ค่อนข้างจะเชื่อมการค้าระหว่างจังหวัดในภาคเดียวกันเป็นส่วนใหญ่

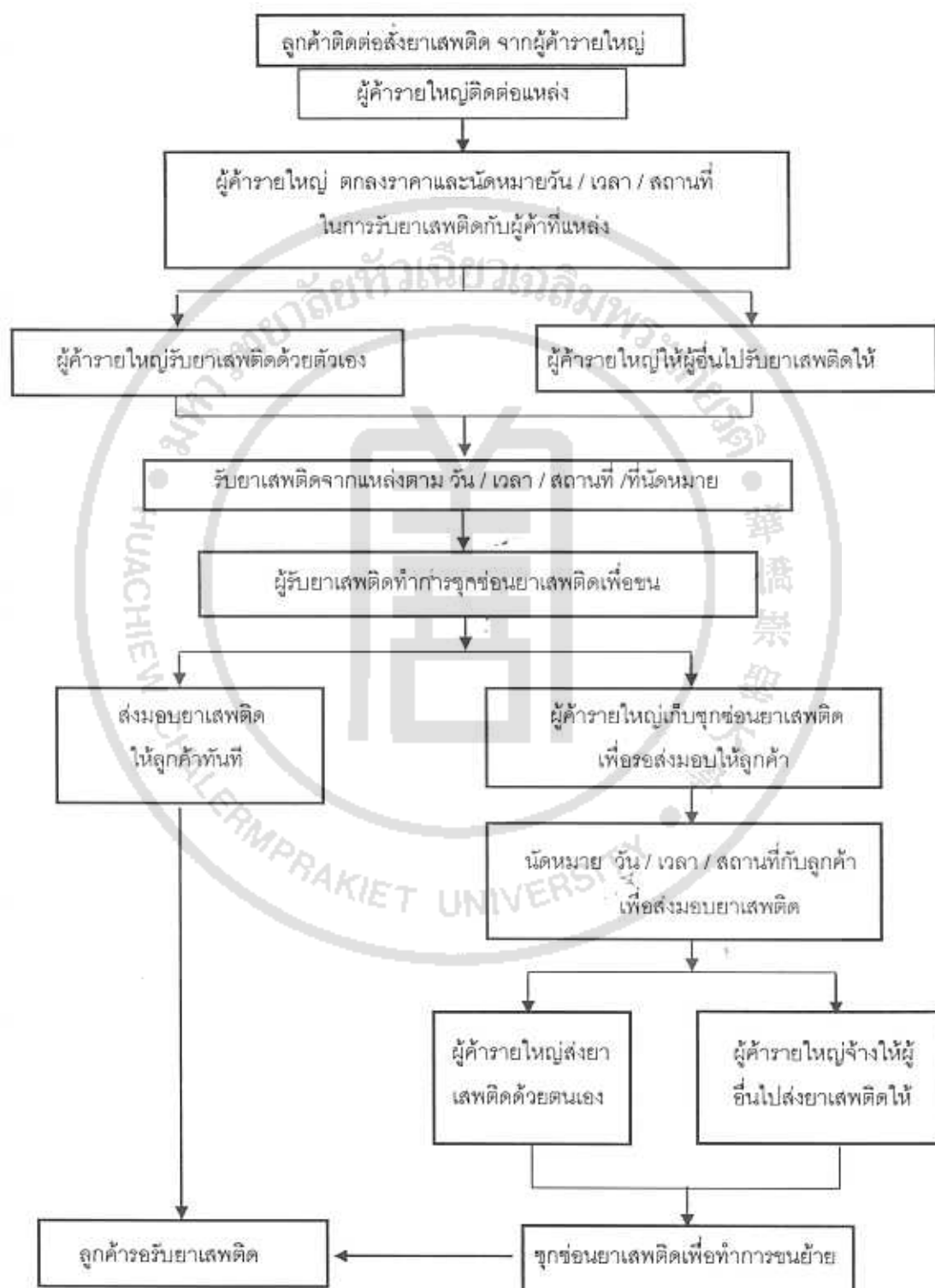
ข. วิธีการค้าส่งระดับเอเยนต์ คล้ายกับการค้าส่งประเภทแรก ปริมาณการค้าส่งไปยังลูกค้าในพื้นที่ใช้การส่งเป็นมัด (ประมาณ 1 - 10 มัด) โดยที่ยังคงการหนีบห่อและการบรรจุเหมือนเดิม การติดต่อซื้อขายใช้ทั้งระบบเครดิตและเงินสด การรับส่งยาเสพติดมีหลายวิธีการ ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์เป็นหลัก นำมาดัดแปลงในลักษณะต่างๆ เพื่อปกปิดการตรวจค้นจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ บางครั้งใช้รถประจำทางโดยที่เอเยนต์จะไปส่งให้กับลูกค้าถึงพื้นที่

ค. วิธีการค้าส่งระดับพื้นที่ ยาเสพติดจากแหล่งผลิตจนถึงผู้ค้ารายที่ 3 นี้ จะบรรจุเป็นถุงถ้าเป็นยาบ้าจะบรรจุเป็นถุง จำนวน 100 ถุง (1 มัด) ผู้ค้าพื้นที่จะทำการเปิดถุงยาบ้าส่วนที่เกินสองร้อยเม็ดออก แล้วจึงค่อยบรรจุใหม่ให้ผู้ขาดรายย่อยต่อไป ซึ่งส่วนเกินผู้ค้าส่งในพื้นที่จะทำการขายปลีกเองส่วนหนึ่ง

ง. การค้าปลีก หรือที่เรียกกันว่ากลุ่มผู้ค้ารายย่อยที่จำหน่ายยาเสพติดให้กับผู้เสพโดยตรง ส่วนใหญ่จะพบมากตามพื้นที่ที่มีการใช้แรงงานเป็นหลัก พื้นที่เส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญ พื้นที่ที่พบการค้าปลีกมากจะเป็นพื้นที่เดียวกับพื้นที่ที่มีปัญหาการค้าส่งยาเสพติด และพบว่า เป็นการกระจายตัวเพิ่มขึ้นทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า การค้ารายย่อยของยาเสพติดมีการกระจายของพื้นที่ และจำนวนผู้ค้ามากที่สุดกว่ายาเสพติดชนิดอื่น ๆ จากการสังเกตถึงคดีการจับกุมที่เกิดขึ้นมาในระยะเวลา 5 ปี พบว่า มีการเพิ่มขึ้นของปริมาณคดีในแต่ละจังหวัดเป็นอย่างมาก และได้มีการเกิดขึ้นของคดีได้ทั่วทุกจังหวัด

จ. การค้ารายย่อย เป็นการกระจายยาเสพติดไปยังกลุ่มผู้ซื้อรายย่อยซึ่งมีปริมาณน้อยสำหรับการจำหน่าย ผู้ค้ารายย่อยมักมีจุดนัดหมายลูกค้าจะอยู่บริเวณไม่ห่างจากที่พักของตนเองมากนัก ส่วนมากลูกค้าจะเป็นผู้ที่ซื้อไปเพื่อเสพโดยเฉพาะ กรณีมีบุคคลแปลกหน้ามาขอซื้อยาผู้ขายรายย่อยส่วนใหญ่จะไม่ยอมขายยาเสพติดให้ เพราะไม่แน่ใจว่าจะเป็นสายของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือไม่ (แผนภูมิที่ 2.1)

แผนภูมิที่ 2.1
รูปแบบการค้าของผู้ค้ายาเสพติด

ที่มา : สรุปรโดย พ.ต.ท.จิระศักดิ์ เหมือนรอดดี

2.1.6 อิทธิพลที่มีผลกระทบต่อการปราบปรามยาเสพติด

ในด้านการปราบปรามยาเสพติด เจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามได้พบข้อเท็จจริงที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีโครงสร้างอิทธิพลในด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ทำให้เกิดการแพร่ระบาดได้อย่างรวดเร็วเพราะสอดคล้องกับการจำหน่าย และผลของการจำหน่ายสามารถแสวงหากำไรได้อย่างรวดเร็วจึงเกิดความร่ำรวยแก่ผู้ค้ายาเสพติด รวมถึงกลุ่มอิทธิพลที่เข้ามาเพื่อคุ้มครองการจำหน่ายด้วย

กลุ่มอิทธิพลจำแนกได้สองลักษณะสำคัญคือ (สุจิต ลั่นซ้าย. 2542 : 21)

1. กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดยกระดับตัวเองขึ้นมาเป็นผู้มีอิทธิพลเอง โดยอาศัยอำนาจทางเศรษฐกิจที่สร้างขึ้นเข้าไปใกล้ชิดกลไกระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างเกราะคุ้มครองตัวเอง และเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกิจการของตนเอง

2. เป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลเดิมในสังคมแต่เห็นหนทางการสร้างกำไรจากการค้ายาเสพติด จำเป็นเข้าไปคุ้มครองธุรกิจการค้ายาเสพติด คอยอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุน เพราะกลุ่มเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐมาก่อนหน้านี้แล้ว

ประเภทลักษณะและรูปแบบการใช้อิทธิพล กลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีอำนาจให้คุณให้โทษกับกลุ่มผู้ค้าสามารถจำแนกได้ดังนี้ (สุจิต ลั่นซ้าย. 2542 : 21)

1. กลุ่มข้าราชการที่อยู่ในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม เช่น ข้าราชการตำรวจ อัยการ

2. กลุ่มข้าราชการทั่วไป เช่น ทหาร หรือ ฝ่ายปกครอง

3. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

4. กลุ่มข้าราชการการเมือง ได้แก่ นักการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

5. กลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับนักการเมือง และให้คุณประโยชน์ต่อนักการเมือง เช่น หัวคะแนนนักการเมือง

กลุ่มบุคคลทั้งหมดเหล่านี้จะใช้อำนาจของตนเองที่มีอยู่อำนวยความสะดวก คุ้มครอง แจ่งข่าวสารความเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม หรือช่วยสนับสนุนยกยอกของ และ ชุกซ่อนของกลางถ้าหากมีการจับกุมได้ หรือเปลี่ยนยาเสพติดของปลอมไปแทนของจริง ตลอดจนหาทางวิ่งเต้นให้พ้นคดีถ้าหากโดนจับกุม (สุจิต ลั่นซ้าย. 2542 : 21)

2.1.7 การแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทย

การแพร่ระบาดของสารเสพติดแต่ละชนิด มีผลทำให้สภาพปัญหายาเสพติดในแต่ละภาคของประเทศมีลักษณะแตกต่างกันออกไป จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2544 : 15) ระบุการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทต่าง ๆ ดังนี้

การแพร่ระบาดของฝิ่น

ฝิ่น หมายถึง ยาเสพติดที่เป็นยางเหนียว ลักษณะเป็นยางเหนียวสีน้ำตาลไหม้ รสขม ได้จากการกรีดผลฝิ่นให้น้ำยางไหลออกมา นอกจากนี้ยังมีการพบว่า การบำบัดรักษาฝิ่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 - 2543 จำนวนผู้เข้ารับการบำบัดรักษามีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงที่ไม่มากนัก อยู่ในช่วง 2,378 - 2,870 คน ร้อยละ 68.3 - 76.2 เป็นเข้ารับการบำบัดรักษารายใหม่ และปรากฏแนวโน้มของสัดส่วนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ตั้งแต่ พ.ศ. 2541 เป็นต้น จากร้อยละ 69.1 เป็นร้อยละ 76.2 ขณะที่สัดส่วนผู้เข้ารับการบำบัดรักษา รายเก่ามีแนวโน้มลดลงโดยตลอดนับจากปี พ.ศ. 2540

การแพร่ระบาดของกัญชา

กัญชา หมายถึง ยาเสพติดที่เป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่ง ส่วนที่นำมาใช้คือส่วนยอดช่อดอก กัญชาตัวเมียนำมาตากแห้ง บดเป็นผงหยาบ ๆ หรือหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำมาผสมสูบเป็นบุหรี่ หรือสูบด้วยกระบอกไม้ไผ่ แต่เดิมกัญชาเป็นยาเสพติดที่มีผู้ใช้กันอย่างกว้างขวาง สถานการณ์ปัจจุบันแสดงให้เห็นถึง การดำรงอยู่ของปัญหาที่ลดความรุนแรงลง พิจารณาจากสถิติของมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในแต่ละปี คิดเป็นเพียงร้อยละ 1.0 ในแต่ละปี ในช่วงปี พ.ศ. 2538 - 2543 พบว่า มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษากัญชาอยู่ระหว่าง 388 - 622 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 92 - 97.4 เป็นผู้เข้ารับการบำบัดรักษา รายใหม่ ขณะที่ผู้เข้ารับการรักษา รายเก่ามีไม่ถึงร้อยละ 10 ผู้เข้ารับการบำบัดรักษา รายใหม่ ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ใน 3 มีอายุระหว่าง 20 - 24 ปี ขณะที่กลุ่มอายุ 30 - 34 ปี และมากกว่า 39 ปี พบอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา สถานภาพการทำงานเกินกว่าครึ่งเป็นผู้ที่มีงานทำ โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม รับจ้างทั่วไป และรับราชการทหาร ขณะเดียวกันได้พบว่า ในช่วง พ.ศ. 2540 - 2542 กลุ่มผู้ว่างงานได้เข้ามารับการบำบัดรักษาครั้งแรก ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ร้อยละ 25.4 - 28.2 ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน อัตราของผู้รับการรักษา รายใหม่ที่เป็นนักเรียนก็เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 7.4 - 10.2) ลักษณะของการใช้ยาเสพติดในกลุ่มผู้เข้ารับการบำบัดรักษากัญชา รายใหม่ ในช่วง 2 - 3 ปีหลัง พบใน 2 ลักษณะ ลักษณะในสัดส่วนที่สูง คือ การใช้กัญชาเพียงชนิดเดียวกับการใช้กัญชาสลับกับยาชนิดอื่น ด้วยยาเสพติดชนิดอื่นที่พบว่ามีการใช้ คือ เฮโรอีน ยาบ้า สารระเหย เป็นต้น โดยมีความถี่ของการใช้มากกว่า 1 ครั้งต่อวัน

การแพร่ระบาดของยาบ้า

ยาบ้า หมายถึง ยาเสพติดที่มีส่วนผสมของสารเคมีประเภทเมทแอมเฟตามีน ลักษณะแบนกลม ขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6 - 8 มิลลิเมตร เป็นตัวยาที่มีการแพร่ระบาดในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 และเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นในช่วงหลังปี 2539 นับจากวิกฤตการณ์เฮโรอีนราคาสูงขึ้น เมื่อพิจารณาสถิติผู้เข้ารับการรักษา ในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา พบว่า

จำนวนผู้เข้ารับการบำบัดรักษาสูงขึ้นจาก 1,211 คน ในปี 2538 เป็น 19,253 คน ในปี 2543 ซึ่งส่วนใหญ่ต่ำกว่าร้อยละ 80 เป็นผู้เข้ารับการบำบัดรักษาใหม่ และเมื่อพิจารณาชนิดของยาเสพติดที่ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในช่วงปี 2543 พบว่า ยาบ้าเป็นยาเสพติดที่มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษามากเป็นอันดับหนึ่งคิดเป็นร้อยละ 56.27 ในส่วนของผู้เข้ารับการบำบัดรักษารายใหม่จะพบว่า ผู้เข้ารับการบำบัดรักษารายใหม่ที่เสพยาบ้ามีถึงร้อยละ 61.40 และมีการกระจายตัวไปในทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานครและภาคกลาง โดยในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา มีผู้เสพยาบ้าเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วและเริ่มกระจายตัวไปตามภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ในภาคเหนือ

การแพร่ระบาดของเอ็กซ์ตาซี (Ecstasy) หรือ ยาอี เอ็กซ์ตาซี

ยาอีหรือเอ็กซ์ตาซี หมายถึง ยาเสพติดให้โทษที่มีฤทธิ์กระตุ้นและหลอนประสาทที่มีผลทำให้ร่างกายรับรู้ความรู้สึกได้ลึกซึ้ง อารมณ์ดี สนุก หัวใจเต้นเร็ว ทำให้เส้นเลือดในสมองแตกง่าย ในช่วงเดือนมกราคม - มิถุนายน 2544 สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเอ็กซ์ตาซีได้ 119 คน คิดเป็นน้ำหนักของกลางประมาณ 17,051.59 กรัม หรือประมาณ 68,206 เม็ด โดยมีจำนวนผู้ต้องหาที่เป็นเพศชาย 88 คน ยึดของกลางได้ประมาณ 15,540.35 กรัม หรือประมาณ 62,161 เม็ด คิดเป็นร้อยละ 91 ของจำนวนของกลางที่จับได้ทั้งหมด และเพศหญิงจำนวน 31 คน ยึดของกลางได้ประมาณ 1,511.237 กรัม หรือประมาณ 6,045 เม็ด การแพร่ระบาดของเอ็กซ์ตาซีแต่เดิม เป็นการแพร่ระบาดในกลุ่มวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา แต่ปัจจุบันการแพร่ระบาดดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในกลุ่มดังกล่าวเท่านั้น เอ็กซ์ตาซีได้ขยายตัวไปในกลุ่มคนทำงาน พ่อค้า นักธุรกิจ โดยแหล่งแพร่ระบาดที่สำคัญยังคงเป็นการแพร่ระบาดตามสถานบันเทิงต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานบันเทิงที่มีพฤติการณ์ในการเปิดให้บริการเกินกำหนดเวลาที่ทางราชการกำหนดจะเป็นสถานที่ที่มีโอกาสแพร่ระบาดของเอ็กซ์ตาซีได้มากขึ้น การแพร่ระบาดของเอ็กซ์ตาซียังคงมีการแพร่ระบาดในกรุงเทพมหานครมากที่สุด โดยสามารถจับกุมผู้ต้องหาได้จำนวน 51 คน ของกลางจำนวนประมาณ 16,734.38 กรัม หรือประมาณ 66,937 เม็ด คิดเป็นร้อยละ 98 ของจำนวนของกลางที่จับได้ทั้งหมด

การแพร่ระบาดของเคตามีน (Ketamine) หรือ ยาเค

เคตามีนหรือยาเค หมายถึง ยาเสพติดที่ออกฤทธิ์หลอนประสาทอย่างรุนแรง ลักษณะเป็นผงสีขาว ในช่วงเดือนมกราคม - มิถุนายน 2544 สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเคตามีนได้จำนวน 33 คน ยึดจับของกลางได้จำนวนประมาณ 75,779.17 กรัม

การแพร่ระบาดของโคเคน (Cocaine)

โคเคน หมายถึง ยาเสพติดที่ได้จากการสกัดใบโคคา ออกฤทธิ์ทางกระตุ้นประสาท โคเคนเป็นยาเสพติดที่ต้องลักลอบนำเข้ามาจากประเทศยุโรป หรือ อเมริกา และมีราคาที่ย้อนข้างแพง

โดยราคาประมาณ 2,500 - 3,500 ต่อ 1 กรัม การเสพติดจึงยังคงจำกัดในกลุ่มนักเที่ยวกลางคืน และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี สามารถซื้อยาเสพติดดังกล่าวได้ การแพร่ระบาดจึงยังจำกัดอยู่ในวงแคบ

นอกจากนี้ยังคาดการณ์ได้ว่า แนวโน้มของปัญหาเสพติดคงจะไม่ผ่อนคลายลง เพราะความเจริญเติบโตแบบสังคมเมืองที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุอยู่ในอัตราที่สูง สภาพแวดล้อมเช่นนี้ มีผลทำให้ยาเสพติดแพร่ระบาดได้รวดเร็วขึ้นทั้งยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเสพยา

ประณีต ปิยสิรานนท์ (2544 : 46) ศึกษาพบว่า มีความเกี่ยวโยงกันอย่างใกล้ชิดและคงเส้นคงวาระหว่างลักษณะแวดล้อมและความเป็นอยู่บางประการ ทำให้บุคคลต้องประสบปัญหาส่วนตัวจนกระทั่งมองเห็นไปว่ายาเสพติดบางชนิดจะช่วยแก้ปัญหาให้ได้ เช่น การใช้ยากระตุ้นประสาทของคนทำงานกลางคืน หรือของนักเรียน นักศึกษาที่ใกล้สอบหรือกำลังสอบ การใช้ยาบ้าเพื่อทำให้ใจกล้าหรือลดความอาย หรือคิดว่าสามารถทำให้ขยันอ่านหนังสือ นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดและปฏิบัติ หรือวัฒนธรรมของคนบางพวก รวมตลอดไปจนถึงการเพาะปลูกพืชบางชนิดได้เอง หรือการหาสารมาเสพติดได้โดยง่าย ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดใช้เป็นประเพณีนิยม

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ (2543 : 1-15) ทำการวิจัย เรื่อง ปัญหาการเสพติดในประเทศไทย พบว่า การที่มียาแพร่หลายและหาได้ง่าย ทำให้การแพร่ระบาดเป็นไปได้สะดวก และผู้ที่มีบุคลิกภาพและจิตผิดปกติ เช่น ปัญญาอ่อน บุคลิกภาพต่อต้านสังคม บุคลิกภาพที่พ่อแม่ปกป้องมากเกินไป ไม่เป็นตัวของตัวเอง ต้องพึ่งพาผู้อื่น ขาดหลักยึดเหนี่ยวของความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย ขาดระเบียบวินัย ขาดการยับยั้งชั่งใจ บุคลิกภาพดังกล่าวนี้ เป็นภาวะที่ไร้ภูมิคุ้มกันต่อปัญหาเสพติดสำหรับพวกที่ไม่ใช้ยาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2543 : 50) มีข้อมูลว่า การที่ไม่มีความสนใจและความกลัวผลร้ายก็ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างแท้จริงในการไม่ยอมทดลองยาไม่ว่าจะเป็นชนิดใดก็ตาม และยังพบว่า อิทธิพลของเพื่อน และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ลดลงอย่างมาก ส่วนสถานการณ์แวดล้อมในการดำรงชีวิต การหายามาได้โดยง่าย ยังมีบทบาทสำคัญที่เป็นสาเหตุในการติดยาเสพติดยาที่ใช้มากเพิ่มขึ้น ได้แก่ ยาบ้า เฮโรอีน ยานอนหลับ เอสแอลดี

สำนักงานวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2540 : 25) ได้ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของคนหนุ่มสาว สรุปความว่า สาเหตุจูงใจที่ทำให้คนเสพยาครั้งแรกส่วนใหญ่ยังเป็นความอยากรอง รongลงมาได้แก่เพื่อนหรือญาติเป็นผู้ชักชวน และปัญหาครอบครัว ส่วนแหล่งที่มาของยาเสพติดนั้นแตกต่างกัน คือ เพศหญิง และผู้มีอายุน้อยส่วนใหญ่จะซื้อยาจากผู้ขายใกล้บ้านในรัศมี 2 กิโลเมตร ในขณะที่ผู้ที่มีอายุสูง หรือเพศชายจะซื้อจากแหล่งที่ระบุชื่อได้

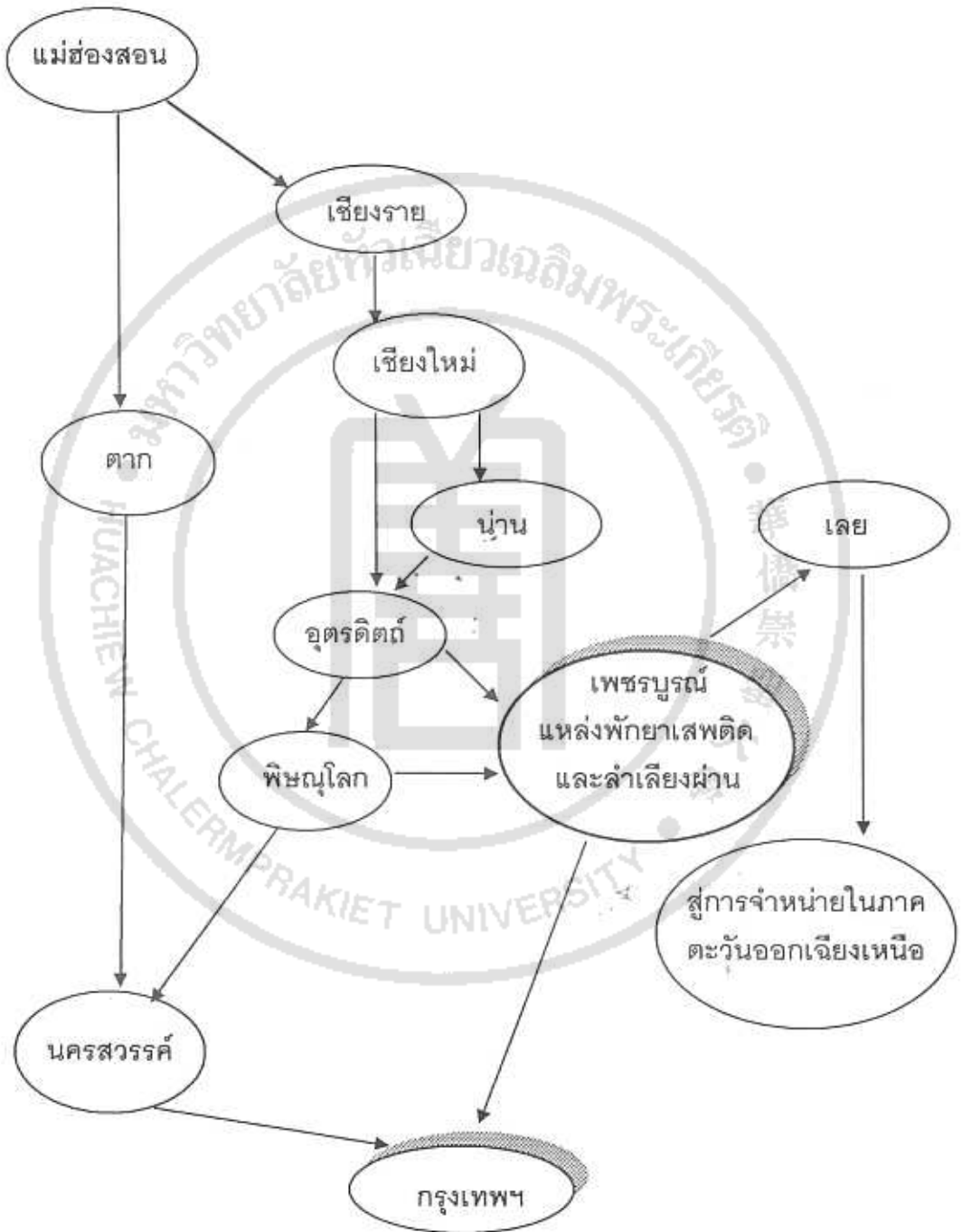
ชัดเจน เมื่อพิจารณาในแง่ของประชากรที่ติดยาเสพติด พบว่า ยาเสพติดมีการระบาดสู่ห้องที่และประชากรในกลุ่มใหม่ต่างไปจากประชากรสูงอายุที่ใช้ฝิ่น กัญชา และกระท่อมอยู่แต่เดิม กลุ่มประชากรกลุ่มใหม่เหล่านี้ ได้แก่ เด็กและเยาวชน แต่เดิมเยาวชนไทยอยู่ในกรอบขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งห้ามการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ หรือยาเสพติดต่าง ๆ จะมีเด็กเกเรที่เที่ยวแอบสูบบุหรี่ และดื่มบ้างก็เป็นส่วนน้อยในหมู่เด็กโต เมื่อโตเต็มที่แล้วการสูบบุหรี่และดื่มเหล้าเป็นครั้งคราวก็กระทำได้โดยไม่ถือเป็นความผิด

เส้นทางลำเลียงและการแพร่ระบาดของยาเสพติดในเขตภาคเหนือ

เป็นที่ทราบกันดีว่า แหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญในเขตชายแดนภาคเหนือนั้นอยู่ในเขตแนวชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2545 : 18) ได้ระบุไว้ว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย และตาก คือแหล่งพักยาเสพติดและเส้นทางลำเลียงผ่านที่สำคัญเพื่อสูดิวเมืองใหญ่ เช่น เชียงใหม่ และส่งต่อไปยังจังหวัดน่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก นครสวรรค์จนถึงกรุงเทพฯ ในส่วนของจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น เป็นแหล่งพักยาเสพติดและเส้นทางลำเลียงผ่านเพื่อสูดิวจังหวัดเลย และนำไปจำหน่ายในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และในขณะเดียวกัน จะมียาเสพติดประเภทกัญชาจากประเทศลาวผ่านมายังจังหวัดเลย เพื่อเข้าสู่จังหวัดเพชรบูรณ์ลำเลียงผ่านไปขายในจังหวัดอื่น ๆ ของภาคกลางได้เช่นกัน (แผนภูมิที่ 2.2)

แผนภูมิที่ 2.2

เส้นทางการลำเลียงและการแพร่ระบาดของยาเสพติดในเขตภาคเหนือ

ที่มา : สรุปโดย พ.ต.ท. จิระศักดิ์ เหมือนนรชดดี

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมี ดังนี้

2.2.1 การป้องกันยาเสพติด

เป็นมาตรการสำคัญมาตรการหนึ่งที่ใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทยที่ได้ผลมากที่สุด โดยเน้นที่การป้องกันคนไม่ให้ติดยาเสพติดหรือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันมิให้คนไปติดยาเสพติดนั่นเอง

2.2.1.1 แนวคิดด้านปรัชญาการป้องกัน

ไมตรี วิริยะ และสุวิชา เป้าอารีย์ (2537 : 28) กล่าวว่า การป้องกันจะประสบความสำเร็จเมื่อ

1. ต้องเข้าใจถึงความต้องการของบุคคล ชนิดของยาเสพติด และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางป้องกันยาเสพติด
2. การป้องกัน คือ การบังคับทางศีลธรรมและจรรยา
3. ชุมชน คือ กลไกสำคัญในการพัฒนาโครงการ และกิจกรรมด้านการป้องกันยาเสพติด
4. กิจกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันจะต้องสอดคล้องกับจริยธรรมและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

2.2.1.2 แนวคิดป้องกันยาเสพติด ประกอบด้วย 2 แนวคิด (สุรพล ปธานวนิช, 2535 : 31-32)

1. การป้องกันที่ต้องเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลก่อน แนวคิดนี้เชื่อว่าการจะแก้ไขปัญหาของระบบใหญ่ได้ จำเป็นต้องแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงระบบย่อย ๆ แต่ละระบบให้ดีเสียก่อน (Atomistic Concept)

1.1 รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงที่นิยมใช้การเปลี่ยนแปลงบุคคล ได้แก่ Analytic Model, Behaviorist, Socratic-Rational Model และ Social-psychological Model สำหรับ 2 รูปแบบแรกนั้น ใช้ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงไม่น่ามากล่าวในที่นี้

Socratic-Rational Model การเปลี่ยนแปลงบุคคลตามทฤษฎีนี้อยู่บนความเชื่อที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีเหตุผลและพร้อมที่จะตอบสนองต่อข่าวสารใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ การรับรู้

ข่าวสารใหม่ ๆ จะทำให้บุคคลสร้างและเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด

Social-psychological Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์จะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของบรรทัดฐานจากกลุ่มที่เขาผูกพันอยู่ และการเปลี่ยนแปลงจะบังเกิดขึ้น 3 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นตอนที่หนึ่ง เป็นการหลอมละลายทัศนคติค่านิยม และพฤติกรรมที่มีอยู่เดิม (Unfreezing) ขั้นที่สอง เป็นขั้นที่ทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง (Change) และขั้นที่สาม เป็นการคงที่ของทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่บังเกิดขึ้นใหม่ (Refreezing)

1.2 เป้าหมายการเปลี่ยนแปลง เป้าหมายของการป้องกันปัญหายาเสพติด โดยการเปลี่ยนแปลงบุคคล ได้แก่ ความรู้สึก ทัศนคติ ซึ่งจัดเป็นองค์ประกอบภายในของบุคคล และพฤติกรรม ซึ่งจัดเป็นสิ่งที่บุคคลแสดงออก ความรู้สึกที่ต้องการให้บังเกิดขึ้นกับบุคคลที่นิยมใช้กันก็คือ การสร้างความเกลียดกลัวต่อยาเสพติด ในด้านทัศนคตินั้นก็มุ่งให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ดีถูกต้องต่อยาเสพติด อย่างไรก็ตาม อารมณ์และทัศนคติเป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคลไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้ ดังนั้นเป้าหมายสุดท้ายของการป้องกันยาเสพติดก็คือ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมการใช้ยาที่ถูกต้อง

2. การป้องกันโดยเปลี่ยนแปลงระบบภาวะแวดล้อม ดังได้กล่าวแล้วว่า ภาวะแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการเพิ่ม - ลดของปริมาณยาในท้องตลาด รวมทั้งการเพิ่ม - ลดด้านความต้องการยาเสพติด ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญแก่ภาวะแวดล้อม (Holistic Concept) นอกจากนี้ในทางทฤษฎียังชี้ให้เห็นด้วยว่า ลำพังเพียงการเปลี่ยนแปลงที่ตัวบุคคลโดยไม่คำนึงถึงภาวะแวดล้อมนั้นมีปัญหาในทางปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงภาวะแวดล้อมให้สอดคล้องเกื้อหนุนต่อการเปลี่ยนแปลงบุคคล จึงนับว่าเป็นวิธีการที่จำเป็นในสังคมที่ซับซ้อน ศีลธรรมเสื่อมทราม เป็นต้น

2.1 รูปแบบการเปลี่ยนแปลง

Liberal Model การเปลี่ยนแปลงภาวะแวดล้อมรูปแบบนี้เป็นลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หัวใจของการเปลี่ยนแปลง คือ การมีส่วนร่วมชุมชน (Community Participation) สิ่งที่ต้องการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดต้องการสูงสุด คือ การที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ทั้งนี้เพราะการที่มีส่วนร่วมดังกล่าวแสดงว่าค่านิยมและวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งนับเป็นระบบสภาพแวดล้อมที่สำคัญของพฤติกรรมการใช้ยา การมีส่วนร่วมอาจได้แก่ การแสดงประชามติต่อต้านยาเสพติด การมีส่วนร่วมช่วยเหลือในกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดต่าง ๆ เป็นต้น

Radical Model การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมตามแนวคิดนี้มีลักษณะขับเคลื่อนที่แท้ หลักการที่ใช้มักจะได้แก่ จิตวิทยากลุ่มชน โดยการปลุกเร้าให้คนในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ยังไม่ค่อยพบเห็นในเมืองไทยมากนัก แต่บางประเทศสามารถใช้แก้ค่านิยมที่ผิด ๆ และได้ผลมาแล้ว เช่น เกาหลีใต้ การรวมตัวของกลุ่มแม่บ้านเพื่อต่อต้านการดื่มเหล้าของพ่อบ้านด้วยวิธีการต่อต้านค่อนข้างรุนแรง และบรรลุผลสำเร็จดี

เป้าหมายการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่ดีถือว่าเป็นเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดนี้ ได้แก่ สิ่งที่ดีว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี เป็นต้น ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคลในบางทฤษฎีเรียกว่าวัฒนธรรมชุมชน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดนี้อาจเรียกอย่างหนึ่งว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม สำหรับวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ค่านิยมเกี่ยวกับการดื่มสุรา การให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัวอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก เป็นต้น

2.2.1.3 รูปแบบการป้องกันปัญหาเสพติด การป้องกันปัญหาเสพติดเช่นเดียวกับทางทฤษฎีที่กล่าวแล้ว เฮเลน โนวิลิส (Helen Nowlis ; อ้างถึงใน สำนักงาน ป.ป.ส. 2543 : 12) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้แยกรูปแบบการป้องกันเป็นหลายลักษณะ โดยยึดองค์ประกอบ 3 อย่างที่มีความสัมพันธ์กัน คือ คน ยา และสิ่งแวดล้อม และได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดไว้ 4 รูปแบบ คือ (ทัตดาว ละออโรจน์. 2534 : 7-9)

1. รูปแบบศีลธรรม - กฎหมาย (The Legal-Moral Model) แนวคิดนี้มองปัญหาเสพติด โดยเน้นความสำคัญที่ตัวยา ซึ่งถูกจำแนกออกเป็นชนิดที่ปลอดภัยและเป็นอันตราย คำว่าปลอดภัยในที่นี้หมายถึง กฎหมายหรือสังคมไม่ห้ามใช้ ฉะนั้นวิธีการที่จะกันยาออกไปจากคนจึงใช้วิธีการออกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการปลูกพืชเสพติด ควบคุมการจำหน่ายยา การลงโทษค้ายา การออกคำเตือนเกี่ยวกับอันตรายของยา การเพิ่มราคายาที่มีผลต่อร่างกายจิตใจและสังคมอย่างร้ายแรง แนวคิดนี้มีความเชื่อว่า ถ้ามีการย้าถึงอันตรายอันเกิดจากผลของการยาให้มากที่สุดแล้วก็จะช่วยยับยั้งการให้ยาได้ นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของยาบางชนิดที่ทำให้เกิดปัญหา การชี้แจงให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับยาในแง่กฎหมายและบทลงโทษ นอกจากนี้ แนวคิดยังเชื่ออีกว่าการลงโทษและการขู่ว่าจะลงโทษจะช่วยให้คนกลัวไม่กล้าทำ การที่แนวคิดนี้แบ่งยาออกเป็นชนิดที่ถูกต้องตามกฎหมายและผิดกฎหมาย คนก็เลยถูกแบ่งออกเป็นผู้ใช้ยาและผู้ไม่ใช้ยาด้วยเช่นเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงชนิดของยาที่ใช้

2. รูปแบบสุขภาพอนามัย (The Public Health Model) แนวคิดนี้มองปัญหายาเสพติดว่าเป็นเรื่องสุขภาพอนามัย หรือเป็นโรคภัยไข้เจ็บ และมองว่ายาที่ก่อให้เกิดการติดได้เป็นปัญหาที่น่าหนักใจมากกว่าอันตรายของยาซึ่งรูปแบบศีลธรรม - กฎหมายเป็นห่วงอยู่มาก แต่ทั้งสองรูปแบบก็เห็นว่า ยาเป็นตัวการที่สำคัญ ความแตกต่างประการสำคัญของการมองปัญหายาเสพติดตามสองแนวคิดนี้ ก็คือ แนวคิดสุขภาพอนามัยไม่แยกยาออกเป็นยาที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือผิดกฎหมาย ดังนั้น จึงมักรวมเอาอัลกอฮอล์ (เหล้า) นิโคตินและคาเฟอีน เข้าไว้ในจำพวกสารเสพติดด้วย แต่ว่าการแยกแยะสิ่งเสพติดเหล่านี้ออกจากสิ่งอื่น ๆ ในแง่ที่ว่า เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับหรือไม่ยอมรับ หาได้ง่ายและให้กับคนทั่วไปหรือไม่ ดังนั้นการเพิ่มราคา ยาเสพติดให้สูงขึ้น หรือการทำให้สังคมลดการยอมรับสิ่งเสพติดให้น้อยลงก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะลดปัญหา จากแนวคิดนี้ผู้ใช้ยาเสพติดถูกมองว่าเป็นคนอ่อนแอหรือไม่อ่อนแอ เป็นคนที่จะแพร่เชื้อหรือไม่แพร่เชื้อ แต่เนื่องจากการเชื่อว่าผู้ใดอ่อนแอหรือไม่อ่อนแอเป็นเรื่องที่ยาก ทำให้เกิดความคิดที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนเสียก่อน โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น โครงการการศึกษาเพื่อป้องกันยาเสพติด ซึ่งมักจะใช้วิธีการให้ข่าวสารเรื่องภัยที่เกิดจากการใช้ยาบางประเภท อันตรายที่จะเกิดกับตัวผู้ใช้ และสังคมเมื่อไปติดยาเหล่านี้

3. รูปแบบจิตวิทยา - สังคม (The Psycho - Social Model) แนวคิดนี้ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดใน 3 องค์ประกอบ คือ คน ยาและสิ่งแวดล้อม และถือว่าการใช้ยาและผู้ใช้ยา เป็นเรื่องที่ซับซ้อน และควรให้ความสนใจกับเหตุผลและความจำเป็นที่บุคคลต้องใช้ ถือว่าการใช้ยาเป็นพฤติกรรมหนึ่งของคน จะไม่ตำหนิหรือต่อต้านเมื่อบุคคลมีความจำเป็นจะต้องใช้ยา ประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากการใช้ยา ตลอดจนผลของยาซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามแบบที่ใช้ยาก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องมาจากการใช้ยา ทั้งนี้โดยที่บุคคลในสังคมให้คำจำกัดความของยา ปฏิบัติการต่อการใช้ยาและผู้ใช้ยา การที่แนวคิดนี้เน้นที่ตัวคนและบทบาทขององค์ประกอบทางสังคม ดังนั้นจึงเสนอว่า ให้ปฏิบัติต่อการติดยาเหมือน ๆ กับปฏิบัติต่อพฤติกรรมในด้านทำลาย หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ และการใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นถือว่าเป็นอันดับรองลงมา จากการพิจารณาถึงความต้องการด้านส่วนตัวและสังคมของบุคคล

4. รูปแบบสังคม-วัฒนธรรม (The Socio-Culture Model) แนวคิดนี้เห็นว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนมาก แทนที่จะแนะนำให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือภาวะทางสังคม รูปแบบนี้กลับเห็นว่าบางสิ่งบางอย่างของสังคมควรจะได้รับ การปรับปรุงให้เหมาะสมกับบุคคล และความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษา นั้น ควรลดความเคร่งครัดและความไม่เป็นกันเองลง แต่มุ่งคำนึงถึงนักเรียนใน

ฐานะเป็นมนุษย์ให้มากขึ้น บริการทางด้านอนามัยและบริการด้านสังคมอื่น ๆ ควรจะได้คำนึงถึง ผู้ให้บริการมากกว่านี้ ในด้านการทำงานควรให้คนทำงานด้วยการได้รับค่าตอบแทนที่น่าพอใจ แทนที่จะคิดเรื่องการค้ำกำไรอย่างเดียว สำหรับด้านกฎหมายที่จะออกเพื่อควบคุมพฤติกรรมนั้น ถ้าใช้กฎหมายแล้วเกิดผลเสียยิ่งไปกว่าปกติแล้วก็ควรจะเลิกเสีย

จากแนวคิดทั้ง 4 รูปแบบดังกล่าว รูปแบบจิตวิทยา สังคม เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยม และใช้กันแพร่หลายมาก เพราะเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ตัวคนและพฤติกรรมของคนเป็น สำคัญ ดังนั้นในการป้องกันปัญหาเสพติดในประเทศไทย จึงยึดรูปแบบนี้เป็นหลักในการ ดำเนินงาน ส่วนรูปแบบอื่น ๆ นั้นได้นำมาใช้ในมาตรการปราบปรามมาตรการบำบัดรักษา ซึ่งเป็น ส่วนเกื้อหนุนการป้องกันปัญหาเสพติดกันทั้งสิ้น

2.2.1.4 มาตรการป้องกันยาเสพติด

การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดนั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(2544 : 20-25) ได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมในการดำเนินงานตามมาตรการ 4 มาตรการ คือ มาตรการ การศึกษา มาตรการบริการสารสนเทศและเผยแพร่ข่าวสาร มาตรการทางเลือก และมาตรการ สอดแทรก

1. มาตรการการศึกษา รูปแบบของกิจกรรมตามมาตรการนี้ มุ่งเน้นที่จะสร้างภูมิคุ้มกัน ยาเสพติดในระยะยาวให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยการให้การศึกษาเพื่ออบรมบ่มนิสัยและพัฒนา จิตใจ (Affective Education) อันจะก่อให้เกิดองค์ประกอบพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ปราศจาก การพึ่งยาเสพติด 6 ประการ คือ

1.1 การส่งเสริมความนับถือตนเอง (Enhancement of Self-Esteem) คือ การส่งเสริม ให้กลุ่มเป้าหมายสามารถวินิจฉัยคุณค่าของตนเองต่อสังคม โดยทำให้ตนเองมีคุณค่า มีประโยชน์ มีความสามารถ มีความสำคัญต่อผู้อื่น เช่น รู้จักตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักปรับตัวให้ เข้ากับสิ่งแวดล้อม มีความสามารถทำงานได้ตามความเหมาะสมกับวัย มีความสามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นใจว่าตนเองมีคุณค่าและมีประโยชน์ ต่อผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และกิจกรรมที่ได้มอบหมาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นต้น

1.2 การส่งเสริมความสัมฤทธิ์ผล (Achievement) คือ การส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมาย ประสบความสำเร็จจากการศึกษา การทำงาน การทำกิจกรรมทั้งโดยตนเองและการทำงานร่วมกับ บุคคลอื่น เช่น มีความรู้ ประสบการณ์และสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม สามารถนำหลักการ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหามาปฏิบัติเป็นผลสำเร็จมีความสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้ง ส่วนบุคคลและหมู่คณะเป็นต้น

1.3 การส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกมุ่งมั่น (Fostering a Sense of Purpose) คือ การส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักสร้างสรรค์เป้าหมายหรือกำหนดเป้าหมายให้กับตนเอง และพยายามหาแนวทางที่จะนำชีวิตของตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งไว้ โดยมีความอิสระที่จะคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจเลือกแนวทางไปสู่เป้าหมายอย่างสร้างสรรค์ มีพลังใจ สำนึกในคุณค่าของตนเอง ผลักดันให้ตนเองไปสู่เป้าหมาย รู้จักการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นด้วยวิจรรณญาณ โดยปราศจากความรู้สึกน้อยใจ ท้อถอย ทั้งนี้เพื่อนำตนเองบรรลุเป้าหมายของชีวิต เช่น สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องและเสมอต้นเสมอปลาย สามารถบังคับตนเองได้ สามารถวางแผนในอนาคตของตนเองได้ เป็นต้น

1.4 การส่งเสริมความเคารพตนเองและเกียรติภูมิของบุคคล (Experiences That Promote Respect for Self and Others and Individual Dignity) คือ การส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ ความถนัด ความรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความอดทน เคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเอง และบุคคลอื่น ตลอดจนให้ความเคารพยกย่องบุคคลอื่นอย่างเหมาะสม เช่น มีสิ่งจะต่อตนเองและบุคคลอื่น มีสัมมาคารวะต่อผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม เป็นต้น

1.5 การพัฒนาทักษะส่วนตัวและทักษะสังคมอันจำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Development of The Personal and Social Skills Necessary for Effective Functioning in a Rapidly Changing Society) คือ การพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีโอกาสที่จะฝึกฝนตนเองจนเกิดความชำนาญในการอ่าน การใช้เหตุผล การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การเรียนรู้โดยการทำงานด้วยตนเอง การสื่อความหมาย การติดต่อและการสร้างความสัมพันธ์การทำงานเป็นหมู่คณะ การช่วยเหลือคนอื่น เช่น มีพื้นฐานในการทำงานและอาชีพ มีความพร้อมที่จะประกอบอาชีพ มีความสามารถในการปรับปรุงการทำงาน มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความสามารถในการติดต่อและเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น เป็นต้น

1.6 การพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ (Employable Skills) คือ การส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกและเตรียมตัวเพื่อมีงานทำตามความสามารถของตนเอง รู้จักช่องทางในการดำรงชีพอย่างสุจริต ด้วยการจัดประสบการณ์ตรงให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสฝึกฝนงานอาชีพจนเกิดความชำนาญ และสามารถมีอาชีพได้เมื่อเกิดความจำเป็น เช่น สามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนได้ เมื่อเผชิญปัญหาในการประกอบอาชีพของตน สามารถพัฒนาวิธีการทำงานของตนให้มีประสิทธิภาพ ความสามารถทำงานจนบรรลุเป้าหมาย เป็นต้น สำหรับมาตรการทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มุ่งเน้นหนักทางด้านกา

ใช้กระบวนการทางการศึกษาและสื่อสารมวลชน ให้ความรู้เรื่องยาเสพติด รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันยาเสพติด โดยสอดแทรกหรือผสมผสานไปกับงานด้านการศึกษางานสาธารณสุขและงานพัฒนาด้านต่าง ๆ

2. **มาตรการบริการสารสนเทศและเผยแพร่ข่าวสาร** รูปแบบของกิจกรรมตามมาตรการนี้ มุ่งเน้นจะให้กลุ่มเป้าหมายทราบของเท็จจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านความคิดในเชิงวิเคราะห์ห้กันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง ข่าวสารที่ให้กับกลุ่มเป้าหมายนั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะความรู้เรื่องยาเสพติดและวิธีการป้องกันเท่านั้น แต่จะเป็นข่าวสารที่จะพัฒนาการรับรู้การคิดในเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่สอดคล้องกับค่านิยมของตนเองและสังคม ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับกลุ่มเป้าหมายนั้นได้อาศัยเทคนิควิธีและสื่อชนิดต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานตามมาตรการนี้ โดยดำเนินงานเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคลและสื่ออื่น ๆ ในรูปแบบดังนี้

2.1 การจัดวิทยากรบรรยาย อภิปราย เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ วิทยากรนับว่าเป็นสื่อบุคคลที่มีอิทธิพลมากและสามารถเรียกร้องความสนใจ ตลอดจนทำความเข้าใจให้แก่ผู้รับข่าวสารที่ดีที่สุด

2.2 การเผยแพร่ข่าวสารโดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น

- วิทยุ โดยการผลิตรายการในรูปแบบบทความสารคดี ละคร ภาวเผยแพร่ โดยใช้คำขวัญ เพลง คำโฆษณาสั้น เป็นต้น

- โทรทัศน์ โดยผลิตรายการในรูปแบบสารคดี ละครการเผยแพร่โดยใช้คำขวัญ เพลง คำโฆษณาสั้น เป็นต้น

- สิ่งพิมพ์ โดยการผลิตบทความ เรื่องสั้น คำขวัญ ลงโฆษณาภาพจริง การ์ตูนเผยแพร่ในวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น

2.3 การเผยแพร่ข่าวสารโดยผ่านช่องทางอื่น ๆ เช่น เสียงตามสาย หอกระจายข่าว โดยผลิตรายการ บทความ สารคดีสั้น ธรรมะ ละครสั้น คำขวัญ เพลง คำโฆษณาสั้น ทางหลังรถสามล้อเครื่องด้านข้าง ด้านหลังรถประจำทาง สะพานลอยข้ามถนน หน่วยเคลื่อนที่ จัดบุคลากรพร้อมรถยนต์และสื่อโสตทัศนูปกรณ์ชุดนิทรรศการออกไปเผยแพร่ในงานเทศกาลหรือในชุมชนต่าง ๆ สื่อพื้นป้ายโฆษณา โดยเสนอภาพ คำขวัญ เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนผ่านบนป้ายหยุดรถโดยสารประจำทาง โดยเผยแพร่ข่าวสารด้านป้องกันยาเสพติด ผ่านศิลปินพื้นบ้าน เช่น หนังตะลุง ลิเก ลำตัด ลำเพลิน เป็นต้น

2.4 การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด ซึ่งเป็นการระดมสื่อต่าง ๆ มวลชนต่าง ๆ ในท้องถิ่นเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การจัดสัปดาห์รณรงค์ป้องกันยาเสพติด การเดิน วิ่งรณรงค์ป้องกัน ยาเสพติด เป็นต้น

บริการโปสเตอร์ ภาพชุด นิทรรศการสไลด์ ภาพยนตร์ วิดีโอ เอกสารต่าง ๆ เป็นต้น สำหรับมาตรการบริการสารสนเทศและเผยแพร่ข่าวสาร ปี 2538 ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยมุ่งเน้น 2 ด้าน คือ

2.4.1 สร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ เอกชนปฏิบัติงานในด้านการศึกษา สาธารณสุข การปกครอง การศาสนา แรงงานสัมพันธ์ และสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน เพื่อทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลในการเผยแพร่ความรู้ ด้านการป้องกันยาเสพติด

2.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งเครือข่ายหรือแนวร่วม ของกลุ่มแกนนำ หรือ องค์กรประชาชนในพื้นที่เพื่อการป้องกันยาเสพติด

3. มาตรการทางเลือก รูปแบบของกิจกรรมตามมาตรการนี้ มุ่งที่ส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาการในด้านต่าง ๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมายตามวัย ความต้องการ ความสามารถและความถนัด ของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายหันเหความตั้งใจยอมรับสิ่งที่ไม่ดีที่คิดว่าการไปใช้ยาเสพติด หรือพึ่งยาเสพติด ซึ่งทำลายชีวิตและอนาคตของตนเอง รูปแบบของกิจกรรมทางเลือก คือ

3.1 ด้านสุขภาพอนามัย เช่น กีฬา นันทนาการ ดนตรี ออกกำลังกายเกมต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 ด้านจริยธรรม เช่น อบรมศีลธรรม กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี เป็นต้น

3.3 ด้านสังคม เช่น จัดตั้งชมรมหรือสมาคม จัดค่ายเยาวชน การลงเคราะห์ผู้อื่น การให้คำปรึกษาหารือ เป็นต้น

3.4 ด้านอาชีพ เช่น การฝึกอาชีพ การส่งเสริมรายได้ เป็นต้น สำหรับมาตรการทางเลือกของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มุ่งเน้นทางด้านจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะช่วยเพิ่มการสร้างจิตสำนึกและการพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ให้กับกลุ่มเป้าหมายเยาวชนในสถานศึกษาและเยาวชนในชุมชน โดยเน้นสถาบันการศึกษาและศูนย์เยาวชนที่อยู่ในพื้นที่

จัดกิจกรรมเพื่อเป็นการป้องกันการติดซ้ำ โดยเน้นกลุ่มเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองกลุ่มผู้ต้องขังในเรือนจำ และกลุ่มผู้ถูกคุมความประพฤติ

ปรับปรุงสภาวะแวดล้อมทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนาให้มีบทบาทหน้าที่สมบูรณ์ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการป้องกันยาเสพติด

4. มาตรการสอดแทรก รูปแบบของกิจกรรมตามมาตรการนี้ มุ่งเน้นที่จะเข้าไปช่วยเหลือระดับปกครองแก้ไขแก่กลุ่มเป้าหมายที่เริ่มมีปัญหาและกำลังประสบกับปัญหาซึ่งต้องการจะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น แต่ไม่รู้อะไรจะทำอย่างไร รูปแบบของกิจกรรมตามมาตรการสอดแทรก คือ การบริการให้คำปรึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ เป็นต้น สำหรับมาตรการสอดแทรก ในปี 2538 ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มุ่งเน้นทางด้านจัดให้มีการให้คำปรึกษาหารือหรือการสงเคราะห์กับผู้มีปัญหาในสถานศึกษา ในสถานประกอบการ ในชุมชน และในพื้นที่พิเศษต่าง ๆ

2.2.2 การปราบปรามยาเสพติด

2.2.2.1 แนวคิดด้านปราบปรามยาเสพติด ในปัจจุบันบัณฑิตวิทยาลัยด้านปราบปรามยาเสพติดเป็นงานที่ค่อนข้างปิดลับจำกัดเฉพาะแวดวงที่รับผิดชอบ แนวคิดในด้านการปราบปรามเป็นการมองภาพรวมว่า ยาเสพติดเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง อาชญากรรมในที่นี่ หมายถึง การละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายอาญา โดยมีบทกำหนดโทษทางอาญาในระดับที่ต่างกันตามความรุนแรงและภัยอันตรายต่อสังคมส่วนรวม ในกัณฑ์แรกแนวความคิดที่หลากหลายเกี่ยวกับอาชญากรรมนั้น อาชญากรรมประเภทความผิดคดียาเสพติด (Narcotic Drugs Offense) จัดอยู่ในลักษณะพฤติกรรมกระทำผิดที่มีความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์การอาชญากรรม ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่าง จากอาชญากรรมพื้นฐานอื่น ๆ ดังนี้คือ

1.1 มีการรวมตัวกันในรูปขององค์การ (Organization)

1.2 มีสายการบังคับบัญชา (Hierarchy)

1.3 มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

1.4 มีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินงานที่ผิดกฎหมาย

1.5 มีความผูกพันกับแบบแผน อาจจะเป็นโดยสายเลือดหรือผลประโยชน์

1.6 ผู้ดำรงตำแหน่งในระดับสูงขององค์กรมักเป็นบุคคลที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ

และการเมือง หรือมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

1.7 สามารถดำเนินและดำรงอยู่ได้โดยอาศัยความร่วมมือทางลับจากนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคน โดยมีผลประโยชน์เกื้อกูลกัน

1.8 มักใช้ความรุนแรงในการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย ส่วนแรงจูงใจขององค์กรอาชญากรรมที่สำคัญก็คือ

- ต้องการได้รับกำไรสูงสุด (Highest Profit)

- ต้องการมีอำนาจ (Power sharing)

- ต้องการความคุ้มกันจากการฟ้องร้องดำเนินคดี (Immunity)
- ปัจจุบันองค์การอาชญากรรมมีแนวโน้มที่สำคัญ คือ
- ใช้ความรุนแรงมากขึ้น (Violence)
- มีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น (Professionalism)
- มีการคอร์รัปชันเพิ่มขึ้น (Corruption)
- มีการขยายตัวออกไปสู่นานาชาติ (Internationalization)
- มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ (New Technology)
- มีการขยายขอบเขตไปสู่การกระทำผิดในหลากหลายลักษณะ

(Range of Illegal Action)

นอกจากนี้ ในทางวิชาการยังเห็นว่าอาชญากรรมด้านยาเสพติดยังเป็นอาชญากรรมที่ปราศจากผู้เสียหาย (Have No Direct or Identifiable Victim) ทั้งนี้ก็สืบเนื่องจาก

- ผู้ที่ประกอบอาชญากรรมเห็นพ้องต้องกันว่าจะกระทำ (Consensus)
- ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายกลายเป็นบุคคลเดียวกัน (Crime without Victim) ที่

ร่วมในการประกอบอาชญากรรม ไม่ใช่เป็นคนที่จะแจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ การใช้ยาเสพติดจะเป็นผลร้ายต่อผู้เสพโดยตรง ผู้ที่มีส่วนในการประกอบอาชญากรรมมักจะคิดว่าตัวเองไม่ได้ก่อความเสียหายใด ๆ ให้แก่สังคม แต่ในที่สุดแล้วจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพประชากรเกิดความเสียหายต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งยังเป็นเหตุแห่งอาชญากรรมอีกด้วย ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมจากผลร้ายของยาเสพติด การลงโทษผู้ใช้ยาเสพติดจึงเป็นความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย (สุคิด ล้นชัย, 2542 : 10 - 12)

จากการมองความผิดด้านยาเสพติดเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่งที่ต้องมีการควบคุมและปราบปราม รวมทั้งมีการให้ทฤษฎีด้านอาชญาวิทยาจำแนกในเชิงสังคมวิทยาและนิเวศวิทยาไว้ดังนี้ (สุคิด ล้นชัย, 2542 : 17 - 20)

2.2.2.2 ทฤษฎีอาชญาวิทยาในเชิงสังคมวิทยา (Sociological Theories of Criminal Behavior)

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural - Functional theory) ซึ่ง Emile Durkheim มองอาชญากรรมเป็นทั้งภาวะปกติ (Normal) และเป็นความจริงทางสังคม (Functional) เพราะเป็นไปได้ที่ทุกคนจะเหมือนกันและมีจิตสำนึกทางศีลธรรมเท่าเทียมกัน ตราบใดที่บุคคลกระทำในสิ่งที่แตกต่างจากส่วนรวม (Collective Type) เขาก็จะมีคุณลักษณะด้านอาชญากรรมเกิดขึ้น สังคมใดที่มีปริมาณอาชญากรรมสูงเกินไปแสดงถึงความผิดปกติของสังคมและความไร้สมรรถภาพของกลไกควบคุมทางสังคม ตลอดจนจนอาชญากรรมอาจจะกลายเป็นเงื่อนไขก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2.2.2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการทางสังคม (Social - Process Theories)

ทฤษฎีกลไกควบคุมทางสังคม (Containment Theory) ซึ่ง Walter C. Reckless (Reckless. 1970 : 402 ; อ้างถึงใน สุจิต ล้นชัย. 2542 : 18) เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมภายนอก (External Social Structure) จะเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลประพฤติปฏิบัติอยู่ในกฎเกณฑ์กติกาของสังคม ในขณะที่เดียวกันกลไกการควบคุมภายในบุคคล (Internal Buffer) ก็จะเป็นสิ่งที่เหนี่ยวรั้งมิให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคมและกฎหมาย เมื่อใดก็ตามที่ทั้งกลไกการควบคุมภายนอก (External Containment) และกลไกการควบคุมภายใน (Internal Containment) เข้มแข็ง ก็จะทำให้เกิดการเชื่อฟังกฎหมาย ตรงกันข้ามเมื่อใดก็ตามที่กลไกทั้งสอง (Inner-Outer Containment) อ่อนแอก็จะทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น การประกอบอาชญากรรมจึงอาจเป็นไปได้ทั้งแรงดึงของสังคม (Social Pulls) แรกกดดันทางสังคม (Social Pressure) และแรงขับของบุคคล (Biological - Psychological Pushes)

2.2.2.4 ทฤษฎีอาชญาวิทยาในเชิงนิเวศวิทยา (Ecological Theories of Criminal Behavior)

ทฤษฎีสภาพแวดล้อม (Ecological Theory) ซึ่งกลุ่มนิเวศวิทยาอาชญากรรม (The Chicago School) ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีจุดร่วมวงรอบ (Concentric Circles Theory) ของ Ernest W. Burgess (Burgess. 1929 ; อ้างถึงใน สุจิต ล้นชัย. 2542 : 19) ที่แบ่งพื้นที่ออกเป็น ส่วน ๆ แล้วทำการวิเคราะห์ปัญหาอาชญากรรมที่นครชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา แล้วพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมของเมืองมีผลกระทบต่อพฤติกรรมอาชญากร ต่อมา Clifford R. Shaw (Shaw and Mckay. 1972 : 106) ก็พยายามศึกษาวิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับเขตที่ตั้งของเมือง (Zone of the City) และก็เห็นว่า การกระทำผิดที่เพิ่มขึ้นได้รับผลสืบเนื่องมาจากชุมชน โดยสรุปแล้วกลุ่มนิเวศวิทยาอาชญากรรมพยายามอธิบายอาชญากรรมในฐานะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เพราะเชื่อว่า สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการปราบปรามยาเสพติดนั้น เป็นการมองความผิดเรื่องยาเสพติดเป็นรูปแบบของอาชญากรรมประเภทหนึ่งที่เป็นลักษณะขององค์กรที่มีรูปแบบ

2.2.2.5 มาตรการการปราบปรามยาเสพติดของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

มาตรการที่ใช้ในการดำเนินงานด้านการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งใช้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการนำมาประยุกต์ใช้แตกต่างกันไป(สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2544 : 31)

1. มาตรการการปรับปรุงหน่วยงานและพัฒนาบุคคล

- 1.1 ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานต่าง ๆ ของกรมกองที่มีหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด ให้เหมาะสมกับปริมาณงาน และกำหนดภารกิจของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน
- 1.2 เพิ่มอัตรากำลัง อุปกรณ์เครื่องใช้ในการทำงานให้เพียงพอ ที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.3 พัฒนาเจ้าหน้าที่ทุกระดับด้วยการอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และใช้บุคลากรให้ถูกต้องตรงต่อลักษณะของงาน

2. มาตรการการพัฒนาระบบข่าวสาร

- 2.1 ปรับปรุงศูนย์การข่าวยาเสพติดของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 2.2 ให้หน่วยงานปราบปรามทุกหน่วยงาน ดำเนินงานด้านการข่าวอย่างจริงจัง ให้มีการประสานงานด้านการข่าวอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยการปราบปรามทุกหน่วย
- 2.3 งานกับศูนย์การข่าวยาเสพติดของประเทศ
- 2.4 จัดระบบการสื่อสารระหว่างหน่วยงานปราบปรามทุกหน่วยงานให้มีข่าวการติดต่อสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

3. มาตรการการเร่งรัดการสืบสวนจับกุม

- 3.1 สกัดกั้นมิให้ยาเสพติดและน้ำยาเคมีเข้ามาในราชอาณาจักร
- 3.2 สกัดกั้นมิให้ยาเสพติดออกนอกราชอาณาจักร
- 3.3 ประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานปราบปรามยาเสพติดของต่างประเทศในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ

4. มาตรการแก้ไขปรับปรุงระเบียบข้อบังคับและกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

- 4.1 ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายยาเสพติดให้เอื้ออำนวยต่อการปราบปรามยิ่งขึ้น
- 4.2 หาทางนำมาตรการหรือกฎหมายพิเศษมาใช้เพื่อเอาตัวนักค้ายาเสพติดระดับสูงมาลงโทษ
- 4.3 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในขบวนการยุติธรรม เพื่อให้ให้นักค้ายาเสพติดได้รับโทษในอัตราสูง และอยู่รับโทษในเรือนจำนานที่สุด (ตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1

สรุปมาตรการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสำนักงาน ป.ป.ส.

การป้องกันยาเสพติด	การปราบปรามยาเสพติด
มาตรการทางการศึกษา	การพัฒนาระบบข่าวสาร
บริการสารสนเทศ	การเร่งรัดสืบสวนจับกุม
มาตรการสอดแทรก	การปรับปรุงหน่วยงานและองค์กร
มาตรการทางเลือก	การพัฒนาบุคลากร

2.2.2.6 มาตรการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้ทุกหน่วยงานถือปฏิบัติ ตามแผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติฉบับที่ 3 (2540 – 2544) มีสาระสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

- ยาเสพติดเป็นอาชญากรรมหลักและนโยบายเร่งด่วนที่ทุกหน่วยต้องให้ความสำคัญระดับสูง ผู้บังคับบัญชาทุกระดับต้องดูแล เร่งรัด ติดตามประเมินผลหน่วยงานโดยใกล้ชิดสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง

- ตำรวจจะรู้เห็น พัวพัน สนับสนุนช่วยเหลือ หรือค้ายาเสพติดเองไม่ได้ ให้นำมาตรการควบคุมความประพฤติและวินัยตามคำสั่งกรมตำรวจที่ 121/ 2537 มาใช้โดยเข้มงวด

- กรมตำรวจถือว่าหัวหน้าหน่วยตำรวจในพื้นที่จะต้องรับผิดชอบต่อความบกพร่องในการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในพื้นที่

- การป้องกันและปราบปราม ต้องใช้ควบคู่กันไป พื้นที่ระบาดมากใช้การปราบปรามนำ การป้องกันสนับสนุน พื้นที่ระบาดน้อยใช้การป้องกันนำการปราบปรามสนับสนุน

- ให้ถือหลักนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด และส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถยืนหยัดต่อต้านยาเสพติดในชุมชนได้ด้วยตัวเอง

2.2.2.7 แนวทางปฏิบัติในการปราบปรามยาเสพติดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

การดำเนินการด้านนี้ จะเป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติด สำหรับการปฏิบัติในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานีตำรวจภูธรอำเภอและสถานีตำรวจภูธรตำบล กล่าวโดยสรุปมีแนวปฏิบัติดังนี้ (แผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ฉบับที่ 3. 2540-2544)

1. กำหนดภาระและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปราบปรามยาเสพติดให้ชัดเจน การจัดแบ่งกำลังตำรวจเป็นหมู่ (กลุ่ม) มีนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรเป็นผู้ควบคุมรับผิดชอบในการปฏิบัติ

2. พัฒนาบุคลากร เพื่อประสิทธิภาพในการปราบปรามยาเสพติด จัดให้มีการอบรมให้ความรู้ในการปราบปราม ควบคู่ไปกับแนวการป้องกันให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ โดยนำเอาเทคโนโลยีทันสมัยเข้ามาช่วย โดยเฉพาะข้อมูลด้านการข่าว มีการรวบรวมเก็บไว้ในห้องปฏิบัติการอย่างมีระบบและประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อยู่เสมอ

3. สนับสนุนยานพาหนะ อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปราบปรามให้เพียงพอ ซึ่งนอกจากงบประมาณของรัฐแล้ว หากไม่เพียงพอก็ขอความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชนสนับสนุน

4. สร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน เช่น การพิจารณาบำเหน็จประจำปีให้สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดีเด่น เงินรางวัลให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุมคดียาเสพติด

5. การวิจัยและประเมินผล เช่นเดียวกับแนวทางการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยศึกษาแนวทางและตรวจสอบประสิทธิผลของการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อแก้ไขวิธีการปราบปรามยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดต่อไป

หลักเกณฑ์การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะต้องไปปฏิบัติงานด้านยาเสพติด

1. มีการตรวจสอบประวัติการรับราชการโดยผู้บังคับบัญชา โดยต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานดีเด่น
2. มีความสมัครใจที่จะปฏิบัติงานด้านยาเสพติด
3. มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม
4. ไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
5. ไม่เป็นผู้ที่มีประวัติไม่ดีทางการเงิน มีหนี้สินมา

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดมาตรการดำเนินการต่าง ๆ ไว้ 3 มาตรการหลัก คือ

1. **มาตรการป้องกัน** ได้แก่ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เกิดการกระแสด้านยาเสพติด โดยมุ่งเน้นโรงเรียน สถานศึกษา ชุมชน ลำดับแรก สืบสวนสอบสวนบำบัดในพื้นที่ และ/หรือ พื้นที่ใกล้เคียงประชาสัมพันธ์ชักจูง สนับสนุนให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัด จัดประชุมหน่วยงานรัฐ เอกชน นายจ้างผู้ประกอบการ จัดนายตำรวจสายป้องกันปราบปรามพบปะแกนนำชุมชน ทุกสถานีตำรวจ การฝึกอบรมข้าราชการตำรวจและครอบครัวให้ตระหนักถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด

2. **มาตรการป้องปราบ** ได้แก่ การขอความร่วมมือสถานศึกษาให้มีการสุ่มตรวจปัสสาวะ นักศึกษาเฉพาะกลุ่มเสี่ยงโดยสถานศึกษาเป็นหลัก สุ่มตรวจปัสสาวะผู้ใช้บริการสถานบันเทิงหา

ร่องรอยการใช้ยาเสพติด หากตรวจพบให้ดำเนินคดีโดยเคร่งครัด สุ่มตรวจร้านค้าหน้าสถานศึกษา เก็บตัวอย่างอาหารเครื่องดื่มไปตรวจพิสูจน์หาสารยาเสพติด หากตรวจพบให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดโดยเข้มงวด สุ่มตรวจสถานประกอบการที่ผู้ใช้แรงงานใช้ยาเสพติด ประชาสัมพันธ์โทษในคดียาเสพติดให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศทราบอย่างกว้างขวาง และมีรูปแบบติดตามผลการพิพากษาคดียาเสพติดของศาลและประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนทราบ

3. **มาตรการปราบปราม** ได้แก่ การกำหนดให้สารวัตรสืบสวนสอบสวนและรองผู้กำกับการสืบสวนสอบสวนรวบรวมข้อมูลผู้ผลิต/แหล่งผลิต ผู้จำหน่าย/แหล่งจำหน่าย กำหนดให้สารวัตรสืบสวนสอบสวนและรองผู้กำกับการสืบสวนสอบสวน ต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมตามแหล่งอื่น เช่น สถานบำบัดยาเสพติด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ให้มีการปราบปรามตรวจค้น บ้านพัก ยานพาหนะ กวดขันแหล่งผู้ค้า ผู้จำหน่าย วางแผนตั้งจุดตรวจ-จุดสกัดบนเส้นทางสำคัญ ให้พนักงานสอบสวนได้พิจารณาสำนวนการสอบสวนในทางไม่อนุญาตปล่อยชั่วคราวและคัดค้านต่อศาล

ตารางที่ 2.2

สรุปมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

มาตรการป้องกัน	มาตรการป้องปราบ	มาตรการปราบปราม
<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์ให้คนต่อต้านยาเสพติด - สนับสนุนผู้เสพเข้ารับการรักษาบำบัด - เข้าตรวจเยี่ยมผู้นำชุมชน - มีกอบรมตำรวจให้ทราบ 	<ul style="list-style-type: none"> - สุ่มตรวจปัสสาวะตามแหล่งสถานศึกษาสถานบริการ - สุ่มตรวจร้านค้า นำอาหารและเครื่องดื่มไปตรวจพิสูจน์ - ประชาสัมพันธ์ผลคดีของศาลให้ประชาชนทราบ 	<ul style="list-style-type: none"> - รวบรวมข้อมูลแหล่งผลิต ผู้ค้า ให้เป็นระบบ - ตรวจค้นสถานที่สงสัยและยานพาหนะ - คดียาเสพติดให้คัดค้านการประกันตัว

2.3 ทฤษฎีด้านการปฏิบัติและแนวคิดเชิงบริหาร

จากการที่องค์กรตำรวจเป็นหน่วยงานที่จะต้องรับนโยบายจากหน่วยเหนือไปปฏิบัติจึงมีทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายปฏิบัติรวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้ดังนี้ (วิชัย รูปขำดี, 2532 : 21)

2.3.1 ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติได้กำหนดตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสำเร็จและล้มเหลว แบ่งออกเป็น 6 ตัวแบบ คือ

ตัวแบบที่ 1 ตัวแบบด้านหลักเหตุผล (Rational Mode) กำหนดขึ้นภายใต้แนวคิดที่ว่า การนำนโยบายหรือแผนไปปฏิบัติหน่วยงานหรือองค์กรที่รับนโยบายไปปฏิบัติเป็นกลไกสำคัญ หน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติได้ดีต้องเป็นหน่วยงานที่ใช้ค่านิยมแบบยึดหลักเหตุผล (Rational Value Maximizes) การดำเนินงานของหน่วยงานเน้นวัตถุประสงค์เป็นแนวทาง (Goal-Directed) สำคัญ โดยมุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด

องค์การจำเป็นต้องมีองค์ประกอบ 2 ส่วนใหญ่ ๆ ประกอบกัน คือ ส่วนแรกนโยบายจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ส่วนที่สอง มีความสามารถปฏิบัติงานได้ใกล้เคียงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ของหน่วยงาน คือ ต้องมีการวางแผนและการควบคุมที่ดี ระดับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับปัจจัย ดังนี้

1. ความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของนโยบาย
2. มีการกำหนดภารกิจและมอบหมายงานที่ชัดเจน
3. มีการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
4. มีระบบการประเมินผลที่เหมาะสม
5. มีมาตรการจูงใจ (การให้คุณให้โทษ)

ตัวแบบที่ 2 ตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model) ตัวแบบนี้ให้ความสำคัญกับคุณภาพสมรรถนะขององค์กร โดยเชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด ในองค์กรจะต้องมีโครงสร้างที่เหมาะสม มีบุคลากรที่มีความรู้ทั้งด้านการบริหารและเทคนิค มีการวางแผนมีความพร้อมด้านอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่และงบประมาณ ตัวแบบนี้พยายามที่จะศึกษาหาแนวทางแก้ไขอุปสรรคของการปฏิบัติตามแผนที่

เกิดขึ้นในอดีต ได้แก่ การขาดเงินทุน การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความล่าช้าในการสรรหาบุคคล และความล่าช้าในการจัดตั้งระบบงานฝ่ายอำนาจการต่าง ๆ

ตัวแบบที่ 3 ตัวแบบด้านกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic Process Model) ตัวแบบนี้เกิดขึ้นจากความคิดทางสังคมวิทยาที่มององค์กรในลักษณะที่เน้นสภาพความเป็นจริงทางสังคม (Social Reality) คือ องค์กรที่มีขนาดใหญ่ แม้จะมีกฎ ระเบียบ กำหนดระบบคุณธรรม (Merit System) ไว้แน่นอน แต่ก็มีลักษณะของความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Relation) สูง นอกจากนี้เนื่องจากมีคนจำนวนมากในองค์กรและมีช่วงชั้นการบังคับบัญชาหลายระดับ การควบคุมติดต่อแต่ละระดับมีช่วงห่างกันมาก

ตัวแบบนี้มีสมมติฐานว่า อำนาจขององค์กรไม่ได้อยู่ที่ตำแหน่งที่เป็นทางการ (Formal Positions) เท่านั้นแต่อำนาจขององค์กรอยู่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในองค์กร มิใช่เพียงหัวหน้าหรือผู้บริหารที่ใช้อำนาจ แต่ทุกคนในองค์กรมีส่วนในการใช้อำนาจ ใช้วิจารณ์ญาณของตน ซึ่งมีผลต่อการบริการทั้งสิ้น โดยเฉพาะในระบบราชการ ข้าราชการระดับล่างเกือบทั้งสิ้นที่มีหน้าที่ติดต่อใกล้ชิดกับประชาชน ดังที่ ลิปสกี เรียกว่า " Street Level Bureaucrats " (Lipsky, 1976 ; อ้างถึงใน วิชัย รูปขำดี, 2532 : 28) ข้าราชการกลุ่มนี้จะติดต่อกับประชาชนและใช้วิจารณ์ญาณของตนปฏิบัติหน้าที่โดยที่ผู้บังคับบัญชาไม่สามารถติดตามดูแล ควบคุมได้ตลอดเวลา

ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้รับนโยบายว่ายินดีหรือพร้อมที่จะปฏิบัติตามนโยบายมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ

1. ระดับความเข้าใจสภาพความเป็นจริงในการให้บริการขององค์กร ซึ่งพิจารณาถึงโครงสร้างอำนาจในองค์กร สภาพปัญหา ข้อจำกัด เช่น ปริมาณงานเดิม ปัญหาด้านบุคลากร เป็นต้น
2. ระดับการยอมรับ และการปรับนโยบายใหม่ให้สอดคล้องเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ประจำของผู้ปฏิบัติงาน

แนวคิดทฤษฎีตัวแบบนี้ แสดงให้เห็นว่าหากยึดเหนี่ยวนโยบายใหม่ ๆ ที่ผู้ปฏิบัติงานขาดความเข้าใจสภาพความเป็นจริง ปัญหาและข้อจำกัดขององค์กร โดยเฉพาะความพร้อมที่จะปฏิบัติงานของผู้รับนโยบายมักจะไร้ผล แม้ว่าจะเป็นนโยบายที่มีคุณค่าก็ตาม ผู้กำหนดนโยบายไม่เพียงแต่กำหนดนโยบายออกมาเพียงอย่างเดียว ต้องคำนึงถึงปัญหาข้อจำกัดการนำนโยบายไปปฏิบัติและผลกระทบที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นภาวะในชีวิตของผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วย

ตัวแบบที่ 4 ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์การ (Organization Development Model) ตัวแบบนี้มุ่งให้ความสนใจด้านบุคคลหน่วยงานเป็นสำคัญ เน้นการมีส่วนร่วม (Participation) ของ

ตนในองค์กรภายใต้ฐานคติที่ว่า การมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ การนำนโยบายไปปฏิบัติให้สำเร็จเป็นเรื่องของการจูงใจ การใช้ผู้นำที่เหมาะสม การสร้างความผูกพัน โดยวิธีการให้สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการยอมรับ ตลอดจนการสร้างทีมงานมากกว่าการมุ่งการใช้การควบคุม หรือใช้อำนาจทางรูปนัยของผู้บังคับบัญชาทำให้ผู้ปฏิบัติตระหนักในความสำคัญของนโยบายและเห็นว่าความสำเร็จของนโยบายคือ ความสำเร็จของผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน และเป็นเรื่องของกระบวนการที่ทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดหรือวางกรอบนโยบาย โดยถือว่านโยบายเหล่านั้นมาจากตัวผู้ปฏิบัติโดยตรง

ตัวแบบที่ 5 ตัวแบบด้านการเมือง (Political Model) ตัวแบบนี้มีแนวคิดว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติอยู่ที่ความสามารถของบุคคลที่เป็นตัวแบบองค์กร กลุ่มหรือสถาบันซึ่งทำหน้าที่ในการต่อรองซึ่งกันให้ฝ่ายต่าง ๆ ให้ความเห็นร่วมกัน (Consensus) และสามารถให้วิธีการมีส่วนร่วม (Participation) ความสำเร็จของการต่อรอง ได้แก่ จำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ้าหน่วยงานมีจำนวนน้อย โอกาสสำเร็จก็มาก ความสามารถในการต่อรองเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ ความชำนาญในการต่อรอง สถานะ อำนาจและทรัพยากรของหน่วยงาน นอกจากนี้ รวมถึงการสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เช่น บุคคลสำคัญ หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน และกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น

ตัวแบบที่ 6 ตัวแบบทั่วไป (General Model) ตัวแบบนี้ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มกระบวนการในการติดต่อสื่อสารและประสานงาน
2. กลุ่มสมรรถนะขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ
3. กลุ่มความร่วมมือสนับสนุนของผู้ปฏิบัติ

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร (Administration)

ความหมายของการบริหาร

สมพงษ์ เกษมสิน (2536 : 13 -14) ได้ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ในการปฏิบัติ

Griffin (1984 : 7) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า หมายถึง กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมในทรัพยากรขององค์การทั้งหลาย ได้แก่ คน

เงิน วัสดุอุปกรณ์และข่าวสารข้อมูล เพื่อให้สัมฤทธิ์ในวัตถุประสงค์ขององค์กรในลักษณะที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

Michael A. Hill และคณะ (อ้างถึงใน พินิจจรรยา นามวัฒน์. 2541 : 17) ได้ให้นิยามคำว่า การจัดการ (Management) หรือการบริหาร (Administration) คือ การประสมประสานทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ กำหนดไว้ คำนิยามดังกล่าวครอบคลุมสาระสำคัญของการบริหาร 4 ประการ คือ

วัตถุประสงค์ (Objective) หมายถึง เป้าหมายในการดำเนินงานที่ผู้บริหารต้องดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จ

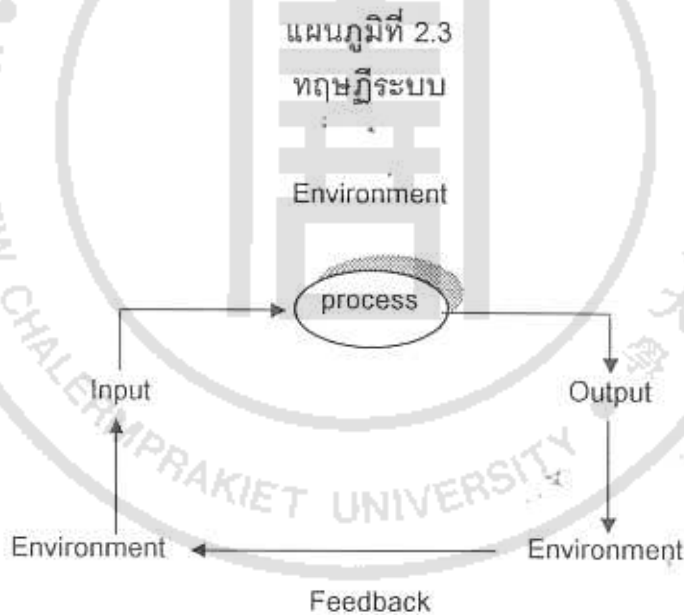
ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ความสามารถขององค์กรที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดีภายในเวลาที่กำหนด

ทรัพยากร (Resource) ทรัพยากรที่ผู้บริหารเกี่ยวข้องโดยตรงใช้เป็นปัจจัยในการบริหารงาน ซึ่งประกอบด้วยคน (Men) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management).

การประสมประสาน หมายถึง การนำทรัพยากรต่างๆ ที่ผู้บริหารมีอยู่มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในการบริหารงานจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยทั้ง 4 ประการ เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์

2.3.3 ทฤษฎีระบบ

แนวคิดของทฤษฎีระบบนั้น พันธุ์ชัย วัฒนะชัย (2543 : 15) กล่าวว่า ระบบเสมือนองค์รวมขององค์ประกอบย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันเปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิตซึ่งเป็นระบบเปิด สิ่งมีชีวิตเป็นองค์รวมของส่วนประกอบต่าง ๆ เป็นระบบ โดยระบบต่าง ๆ จะซ้อนกันตั้งแต่ระบบใหญ่มาเป็นระบบย่อยระบบต่าง ๆ เชื่อมโยงกันและอยู่ภายใต้ระบบสิ่งแวดล้อมที่บางครั้งยังหาคำตอบไม่ได้ แต่หลังจากนำระบบหลาย ๆ ระบบมาวิเคราะห์รวมกันจึงหาคำตอบได้ ทั้งนี้ทฤษฎีระบบอธิบายว่า ปัจจัยนำเข้าของระบบย่อยนำเข้าสู่กระบวนการและได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นผลสะท้อนกลับเป็นคำตอบของระบบใหญ่ ทฤษฎีระบบนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้อธิบายระบบของมนุษย์และองค์กรด้วยหลักการความเป็นองค์รวม และเป็นขั้นเป็นตอน มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันและกัน มีการเปลี่ยนแปลงแบบพัฒนาที่เริ่มต้นมาจากการหลากหลายแต่มีเป้าหมายร่วมกัน และต้องคำนึงถึงลักษณะของมนุษย์ปุถุชนคนธรรมดา (แผนภูมิที่ 2.3)

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไกรสุข สิ้นสุข (2532) วิจัยด้านการปราบปรามยาเสพติด พบว่า โครงสร้างองค์กรที่ทำหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดประกอบด้วยกันหลายองค์กร แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมาแต่ละหน่วยงานขาดแผนงานและเป้าหมายร่วมกัน ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปในรูปแบบต่างคนต่างทำ ขาดการประสานงานระหว่างองค์กรด้านปราบปราม นอกจากนี้โครงสร้างองค์กรยังไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน เพราะหน่วยงานอื่น ๆ มีภารกิจหลักรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว จึงทำให้การปราบปรามยาเสพติดของหน่วยเหล่านี้ มีลักษณะงานฝาก นับเป็นปัญหาสำคัญอย่างมากที่ส่งผลถึงประสิทธิภาพการปราบปรามยาเสพติดมิใช่เป็นการกระทำผิดแบบอาชญากรรมธรรมดา หากเป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ซึ่งจำเป็นต้องใช้วิธีการปราบปรามพิเศษนอกเหนือจากการปราบปรามธรรมดา จึงจะสามารถทำลายเครือข่ายหรือแกนกลางขององค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ได้ นอกจากนี้ ยังได้รวมปัญหาไว้ว่าเจ้าหน้าที่รัฐผู้รักษากฎหมายยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการกระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรม ขาดเทคนิค วิธีการสืบสวนที่มีประสิทธิภาพ และไม่มีการจัดระบบงานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานท่างลับ การรักษาความปลอดภัย ซึ่งบางครั้งจำเป็นต้องใช้วิธีอำพรางตัวเข้าไปในขบวนการของฝ่ายตรงข้าม เพื่อหวังผลอย่างใดอย่างหนึ่ง การสืบสวนประเภทนี้จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาสั้น ใช้งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคนิคต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก รวมทั้งต้องมีความเคลื่อนไหวคล่องตัวไปยังพื้นที่หลายแห่ง ซึ่งเป็นการยากสำหรับฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐจะดำเนินการได้ เนื่องจากข้อจำกัดในด้านของขอบเขตความรับผิดชอบ ซึ่งทำให้เกิดความยากลำบากในการหาพยานหลักฐานการกระทำผิดในท้องที่อื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับตัวการใหญ่ในกลุ่มองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ และสิ่งที่สำคัญที่สุดของการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมก็คือ ปัญหาข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย โดยฝ่ายนิติบัญญัติมักมีความคิดว่ากฎหมายที่ใช้อยู่ได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายเพียงพอแล้ว และพยายามจำกัดอำนาจของผู้ใช้กฎหมายให้อยู่ในกรอบที่กำหนดมากยิ่งขึ้น แต่ขณะเดียวกันฝ่ายผู้ใช้กฎหมายมักมีความคิดเห็นว่ากฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่นี้มีข้อจำกัด ล้าหลังและไม่ครอบคลุมกับพฤติกรรมการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมสมัยใหม่

การปราบปรามผู้กระทำความผิดด้านยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพนั้น สามารถวัดได้จากผู้กระทำความผิดถูกตัดสินลงโทษตามกฎหมายได้มากน้อยเพียงใด หากมาตรการทางกฎหมายไม่รัดกุมเพียงพอ ก็ไม่สามารถบรรลุถึงการให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหลบจำจนไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

ไพโรจน์ ศิริโรจน์ (2525) วิจัยเรื่อง "บทบาทของตำรวจในการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดให้โทษเพื่อความมั่นคงของชาติ" พบว่า มาตรการในการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดให้โทษนั้นแบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ การดำเนินการป้องกัน การปราบปราม การ บำบัดรักษา การปลูกพืชทดแทน การดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้โทษนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องดำเนินการพร้อมกันไปทั้ง 4 ประการนี้ จึงจะสามารถแก้ปัญหาเสพติดให้โทษได้ การดำเนินการป้องกันยาเสพติด โดยวิธีการให้การศึกษา และเผยแพร่โทษและพิษภัยอันตราย ของยาเสพติดนั้น เป็นวิธีการที่เหมือนดาบสองคม คือ มีทั้งคุณอนันต์และโทษมหันต์ หาก ดำเนินการไม่ถูกต้อง ไม่มีความรอบคอบ มีข้อผิดพลาดแล้ว การป้องกันจะกลายเป็นการยั่วยุให้ เกิดการอยากรู้อยากทดลอง ในกรปราบปรามนั้น การปราบปรามยาเสพติดให้โทษเป็นงานหลัก ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเมื่อการป้องกันไม่อาจสกัดกั้นไม่ให้ผู้ผลิตจำหน่ายยาเสพติดให้ โทษจึงต้องปราบปราม ซึ่งเป็นงานในหน้าที่ของตำรวจ โดยเน้นการปราบปรามจับกุมดำเนินคดี เพื่อจำกัดผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้จำหน่ายยาเสพติดให้โทษอย่างเด็ดขาด โดยคัดเลือกเจ้าหน้าที่ที่มีความ ซื่อสัตย์ มีสมรรถภาพ และการทำงานต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วย ในการ แก้ไขปัญหายาเสพติดให้โทษนั้น หัวใจสำคัญที่เป็นหลักอยู่ที่การปราบปราม ทำการสอบสวน ดำเนินคดี แต่ตำรวจทั่วไปไม่มีความรู้สักว่าการปราบปรามใจผู้ร้ายเป็นหน้าที่หลัก การปราบปราม ยาเสพติดเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการปราบปรามเท่านั้น จึงให้ความสำคัญและความเร่งด่วนเป็น ลำดับรอง ในเมื่อดำเนินการป้องกันปราบปรามแล้วก็ยังมีผู้หลงผิดติดยาเสพติดให้โทษเข้าอีก ก็ ต้องดำเนินการบำบัดรักษา ซึ่งผู้ติดยาเสพติดมีอาการป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ การรักษาจึง ต้องทำการรักษาทุกอย่างที่ป่วยพร้อมกันไปทั้งหมดโรคจึงจะหายได้

จารุวรรณ นัสติน (2531) ทำการวิจัย เรื่อง "รูปแบบการดำเนินงานการป้องกันยาเสพติด ของวิทยาลัยครู" ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารวิทยาลัยครูควรร่วมกันกำหนดแนวคิด วัตถุประสงค์ ยุทธวิธีการป้องกันยาเสพติดให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยมุ่งเน้นให้ความรู้ การป้องกัน ตนเอง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาตามแนวนิติธรรมและศีลธรรม โดยมีการจัดตั้ง ศูนย์वेशศึกษาป้องกันของวิทยาลัยครูให้มีฐานะเป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อสำนักงานอธิการวิทยาลัย ครู มีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านยาเสพติด มีคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง มีงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารงานที่มีระบบ การปฏิบัติงานที่มีเอกภาพ และ การประเมินผล รวมทั้งมีการพัฒนาสภาวะแวดล้อม หลักสูตรการสอน การเผยแพร่ความรู้เรื่อง ยาเสพติดทางสื่อมวลชนให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล อย่างต่อเนื่อง

อำเภอ สวัสดิ์พงษ์ (2533) วิจัยเรื่อง "การดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียน อาชีวศึกษาเอกชน" พบว่า สภาพการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนมีการดำเนินงานที่ระดับปานกลางในด้านการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด มีการดำเนินงานที่ระดับมากในด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการป้องกันยาเสพติด และในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนพัฒนาตนเองและมีปัญหาในด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการป้องกันยาเสพติดและในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนพัฒนาตนเอง

ชัยวัฒน์ เกิดผล และคณะ (2534) วิจัย เรื่อง "การทดลองหารูปแบบ การเผยแพร่ความรู้ เพื่อป้องกันยาเสพติดในกลุ่มผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการในเขตปริมณฑล" ผลการศึกษาพบว่า การเผยแพร่ความรู้ควรติดโปสเตอร์ในบริเวณสถานประกอบการและมีการจัดฉายภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ (วีดีโอ) ให้ชมและฟังในบริเวณสถานประกอบการ รวมทั้งมีการจัดนิทรรศการในบริเวณสถานประกอบการ การจัดบรรยายหรือหลักสูตรการฝึกอบรม และมีการแจกเอกสารแผ่นพับหรือหนังสือ ตลอดจนมีการส่งกระจายเสียงตามสายในสถานประกอบการ การติดประกาศข่าวสารโฆษณาเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดบนกระดานติดประกาศของสถานประกอบการ

นักรบ หลิมรัตน์ (2535) วิจัยเรื่อง "แนวคิดในการปราบปรามยาเสพติด:ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการตำรวจ กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด" ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานในกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี และมีประสบการณ์ด้านการปราบปรามยาเสพติดมาประมาณ 1 - 5 ปี ส่วนใหญ่เคยผ่านการฝึกอบรมความรู้ด้านการสืบสวนปราบปรามยาเสพติด เคยปฏิบัติงานเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติด เคยดำเนินงานในด้านการควบคุมพืชเสพติดและมีส่วนน้อยเคยปฏิบัติด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดจำนวนน้อย และการปฏิบัติงานปราบปรามยาเสพติดของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดให้บรรลุผลตามเป้าหมายและนโยบายของรัฐบาลได้นั้น น่าจะใช้วิธีการปราบปรามแบบผสมผสาน คือ อาจใช้มาตรการใดมาตรการหนึ่งนำแล้วเสริมตามด้วยมาตรการอื่น ๆ ก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของชุมชนแต่ละแห่ง ซึ่งแนวคิดในเรื่องดังกล่าวนี้ พบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่มีความรู้ความเข้าใจในการปราบปรามยาเสพติดดีกว่าชั้นประทวน

อันนิษฐา ลั่นซ้าย และสุจิต ลั่นซ้าย (2542) วิจัยเรื่อง "รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ" ผลการวิจัยพบว่า กระแสโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยก่อกำเนิดให้เกิดการพึ่งพายาเสพติด ยิ่งไปกว่านั้น วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน กลายเป็นปัจจัยแวดล้อมที่แทรกซ้อนต่อองค์ประกอบของปัญหายาเสพติด นอกจากนี้ผลจากการศึกษาวิเคราะห์พื้นที่ พบว่า สถานศึกษา

ที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มียาเสพติดเป็นปัจจัยที่ทำให้ปัญหาเสพติดทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

รัศมี วิศวะเวทย์ (2544) วิจัยเรื่อง "อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุประสงค์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 กับความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศไทย" ผลการศึกษา พบว่า ทุกประเทศเห็นพ้องกันว่า การป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดให้มีประสิทธิภาพนั้น ไม่อาจอาศัยเพียงความพยายามของประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติของแต่ละประเทศให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเพื่อมิให้ประเทศใดประเทศหนึ่งเพิกเฉยต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาข้อมูลสถานการณ์ปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติดของประเทศไทย พบว่า มีความเกี่ยวข้องกับประเทศอื่นเป็นอันมาก โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขง อันได้แก่ ประเทศกัมพูชา จีน ลาว พม่า และเวียดนาม ทั้งปัญหาการลักลอบนำเข้ายาเสพติดจากต่างประเทศเพื่อมาจำหน่ายในประเทศไทย หรือเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ รวมทั้งปัญหาเรื่องพยานหลักฐานที่จำเป็นต่อการสืบสวน สอบสวน หรือฟ้องร้องดำเนินคดีผู้กระทำความผิดที่อยู่ในต่างประเทศ

2.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจด้านป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในจังหวัดเพชรบูรณ์

โดยกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ

ตัวแปรที่ 1 ระดับความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานต่อ

1. นโยบายของรัฐบาล
2. แผนและมาตรการ การปฏิบัติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้านการ

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ตัวแปรที่ 2 สถานการณ์ยาเสพติดและสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งเป็น

1. ลักษณะภูมิประเทศ
2. สถานการณ์ยาเสพติดของจังหวัดเพชรบูรณ์

ตัวแปรที่ 3 ศักยภาพของหน่วยงานและหลักเกณฑ์การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แบ่งเป็น

1. โครงสร้างของหน่วยงาน
2. หลักเกณฑ์การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานด้านป้องกันและ

ปราบปรามยาเสพติด

ตัวแปรที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคของงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของจังหวัดเพชรบูรณ์

ตัวแปรที่ 5 แนวทางการปฏิบัติงาน

1. ด้านการป้องกันยาเสพติด

- มาตรการสารสนเทศ
- มาตรการทางเลือก
- มาตรการสอดแทรก
- มาตรการทางการศึกษา

2. ด้านการปราบปรามยาเสพติด

- การพัฒนาระบบข่าวสาร
- การสืบสวนจับกุม
- การปรับปรุงหน่วยงาน
- การพัฒนานวัตกรรม

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถแสดงโดยแผนภูมิดังต่อไปนี้ (แผนภูมิที่ 2.4)

แผนภูมิที่ 2.4
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

